

YÖN
HAFTALIK GAZETE

Gençliğe çağrı

BU PETROL BİZİM

EREGLİ-DEMİR SOYGUNU

BAKIŞ

Gençliğe çağrı

Meğer 11-19 Aralık günleri Yerli Malı Tutum haftası imiş. İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü, okullara bir bildiri göndererek, küçük çocuklara henüz okul sıralarındayken yerli malı kullanmayı aşılayan haftanın önemle kutlanmasını istemiş, ama okullar aldırış etmemişler. Bir yetkili, ilgisizlerin nedenlerini şöyle açıklıyor: «Bugün veliler ve öğretmenler, artık çocukları yabancı malının, özellikle Amerikan eşyasının iyi ve güzel olduğuna o kadar inanmışlardır ki yapılacak Yerli Malı haftasının da bundan böyle büyük fayda sağlayacağını sanmıyoruz.»

Doğru. Artık Türkiye'de yerli firmalar bile, mamüllerini Avrupalı göstermek için akla gelmedik cam bakıklar yapmaktadırlar. «T.M.» rüsumunu göstermek için çareler aramaktadırlar. Sanayicilerimizin çoğu, yabancı firmalara karşı bir mücadele gülmeye başlamışlardır. Bu mücadele, sadece, kâğıt üzerindeki bir mücadele değil, kâğıt üzerindeki mücadele kadar Amerikalıların, aynı zamanda Amerikan Coca-Cola'sı dışında Türkiye'de elimizin altında hiçbir şey bol köpüklü Amerikan birası içmeye hazırlanmaktayız. Kapılarımız, yabancı sermayeye ardına kadar açıktır. Yabancı malı ve yabancı sermaye kutsalıdır. Atatürk günlerinde, çocukken belleklerimizde yerleştirdiğimiz «Yerli malı — Türkün malı — Herkes onu kullanmalı» sözleri artık gülünç bir tekerlemedir. Memleketten önce beyinler sömürgeleştirilmiştir.

Şimdi bu yabancı mal ve yabancı sermaye salgınının nasıl bir soygun yolu olduğunu, yabancı şirketlerin kendi bildirdikleri kâr rakamlarına dayanarak görelim. İşte E.R. SQUIBB—Sons İlaçları Anonim Ortaklığı. 1951 yılında 1 milyon 400 bin lira sermaye ile kurulmuş. Sermayenin yüzde 71'i yabancı Kuruluş sermayesi 1 milyon 400 bin lira olan firmanın 1955 kârı 2 milyon 731 bin, 1956 kârı 6 milyon 272 bin, 1957 kârı 3 milyon 756 bin, 1958 kârı 1 milyon 656 bin, 1959 kârı 7 milyon 79 bin lira. Genellikle faaliyetleri ambalajlıktan ibaret kalan bu sâde sanayici ilaç firmaları, yılda sermayelerinin birkaç katı kâr sağlamaktadırlar. Bu kârı istedikleri zaman dışarıya götürebilirler. İşte General Elektrik—Anonim Ortaklığı 1958 de 5 milyon lira sermaye ile kurulmuş. Sermayenin yüzde 60'ı yabancı. 1959 kârı 4 milyon 41 bin, 1960 kârı 3 milyon 722 bin, 1961 kârı 4 milyon 502 bin lira. İşte Türk Philips Sanayi Anonim Ortaklığı 1955 te 4 milyon 800 bin lira sermaye ile kurulmuş. Firmanın adı Türk, ama sermayesinin yüzde 99'u yabancı. Türk Philips'in 1960 kârı 8 milyon 502 bin, 1961 kârı 6 milyon 80 bin, 1962 kârı 13 milyon 8 bin lira. İşte Argo—Merck Zira-

Mücadele İlaçları Fabrikası Ltd. Şirketi 1958 de 1 milyon sermaye ile kurulmuş. Sermayenin yarısı bin, 1960 kârı 2 milyon 376 bin yabancı. 1959 kârı 2 milyon 797 bin lira. Çiftçiye maliyet fiyatına vermemiz gerekli olan tarım mücadele ilaçları böyle kârlı bir ticaretin konusudur. İşte Sana ve Vita reklamlarını ezberlediğimiz şöhretli Unilever—İş Türk Ticaret ve Sanayi Ltd. Şirketi. 1952 de 5 milyon lira sermaye ile kurulmuş. Yabancı sermaye payı yüzde 80. Unilever'in 1954 kârı 7 milyon 744 bin, 1955 kârı 10 milyon 379 bin, 1956 kârı 13 milyon 188 bin, 1957 kârı 15 milyon 408 bin, 1958 kârı 22 milyon 611 bin, 1959 kârı 18 milyon 642 bin, 1960 kârı 18 milyon 612 bin, 1961 kârı 16 milyon 325 bin, 1962 kârı 20 milyon 997 bin lira. Şimdi zavallı Tarış, atı alan Üsküdarı geçtikten sonra bu milletlerarası dev tröstün Türkiye şubesiyle güç bir rekabete kalkışmıştır. Nebati yağ gibi basit bir sanayi kolunda Tarış bu işi pekâlâ başından yapabilir ve memleket kaynakları Unilever tröstüne peskeş çekilmevebildirdi.

PETROL BULSALAR DA

Türkiye'de petrol ticaretini tekelimize alma çabasındaki dev yabancı petrol şirketleri de, ayrı bir korkunç sömürme konusudur. Bize zorla kabul ettirdikleri dünya piyasasının hayli üstündeki fiyatlar yüzünden son on yılda aşıktan milyardan üstünde kâr sağlayan bu dev şirketler, şimdi devletin petrol ihtiyacını devlet ofisinden karşılamasını önlemek için müthiş bir faaliyete girmişleridir. Devletin kendi kendinden alış-verisini bile çok gören yabancı şirketleri bir de gerekçe bulmuşlar: «Biz de Türk petrolü buluyoruz, Türk petrolü işletiyoruz» diyorlar. Halbuki yerli petrol bile bu sömürücü şirketlerin elinde yabancılaşmaktadır. Son bir araştırmanın ortaya koyduğu şudur: çek, artık yetkilileri uyarmalıdır: Farzedelim ki yabancı bir şirket,

Türkiye'de petrol bulmuş ve işletmeye başlamıştır. Bu şirket, 1 milyon ton petrol üretiminden Atış mahsul balansına göre, 320 milyon lira kâr sağlayacaktır. Onu, Petrol Kanununun imkân verdiği azami ölçüde vergilendirsek bile, Şirket, 1 milyon tonu yerli ham petrol üretimi dolayısıyla 18 milyon 300 bin dolar kâr transfer edebilecektir. Bu petrolün tenzilsiz ithal fiyatı ise 21 milyon dolardır. İthalatta yüzde 25 civarında bir indirim beklendiğine göre, ithalat maliyeti 15 milyon 750 bin dolar civarına düşecektir. Yabancı şirket, yerli petrol üretirse, milyon ton başına 18 milyon dolar, ithal ederse 15 milyon dolar döviz ödeyeceğiz. Yabancıların yerli petrol üretimini dahi döviz bakımından, ithalattan da pahalıya mal olmaktadır. Yerli petrol üretimini elbette geliştirmeliyiz, ama yerli petrolü kendimiz işletirsek kârlıdır. Petrolü yabancılar işletirse, petrolümüz de yabancılaşmaktadır.

YABANCI MALA BOYKOT

Rakamların ortaya koyduğu gerçek acıdır: Yabancı sermaye öz kaynaklarımızı sömürmekte ve milli sanayinin gelişmesini engellemektedir.

Hükümetler, duruma seyircidir. Aksine, Amerikan birası uğruna yerli bira, Coca-Cola uğruna Türk meyva suyu feda edilmekte, Tarış'ın Tarış'ın dev Unilever'in piyasayı tutmuş Vita'sı ile cenkleşmek zorunda bırakılmaktadır. Petrol Ofis, Türkiye'de petrol ticaretinin yüzde 75'ini elinde tutan yabancı şirketlerin ezici rekabeti karşısında gerilemektedir. Türkiye'de gerçek bir otomobil ve kamyon sanayinin kurulması, memleketimizi istilâ eden yabancı montaj fabrikaları yüzünden engellenmektedir. Daha bir çok alanda, yabancı montaj ve ambalaj tesis-

leri dolayısıyla, milli sanayi doğmadan öldürülmektedir. Ne yazık ki bu duruma isyan eden milli sanayicilerden de yoksunuz. Sanayicilerimizin çoğu, yabancı firmalarla ortaklığı seçerek yabancılaşmaktadır. Basın, büyük çoğunluğu ile, çarşaf büyüklüğünde yüksek ücretli ilânlar veren yabancı şirketlerin mallı gücü karşısında boynu bükük susmaya mahkûmdur.

Yerli iş adamlarının dışında, yabancı şirketlerin savunuculuğunu yapan pek çok profesör, avukat ve gazeteci vardır. Amerikalı da, Müşterek Pazarı da yabancı şirketlerin borusunu çalmakta, Türk Hükümetini yabancı şirketlere kapılarımızı ardına kadar açmaya zorlamaktadır. Karşımızda devletleriyle, sanayicisi, tüccarı, avukatı, profesörü ve yazarıyla dev bir menfaat şebekesi vardır ve bu menfaat şebekesine kimse dur dememektedir. Gençlik, diyecektir. Yabancı petrole, Coca-Cola'ya, Sana ve Vita'ya, Schlitz birasına, bütün asil dâvaların menfaatsiz savunuculuğunu yapan gençlik hayır diyecektir.

Atatürk gençliği, bugün tek başına da kalsa, kendi öz petrolümüzü atmamak, kendi meyva suyumuzu, kendi biramızı, kendi nebati yağımızı, tek kelimeyle kendi malımızı kullanmak için Atatürk devrinde olduğu gibi geniş bir kampanya açmalı, yabancı mal salgınına karşı kamu ovunu uyarmalıdır. Gençlik yabancı petrol ve yabancı mal kullanmayı milli bir ayıp hâline getirmelidir.

Gençliğin yerli malı kampanyası, milli bir uyanışın başlangıcı olacaktır. Bilmeliyiz ki bir milli uyanış devresine girmediğçe, ne üniversite reformunu, ne de herhangi bir dâvayı başarabiliriz. Dâvalarımız bir bütündür ve bütün meselelerimiz, milli bir uyanışın verdiği güç ve imanla çözülecektir. Gençlik, aksiyona...

Doğan Avcıoğlu

Ereğli-Çelik, Amerikalı Koppers grubu ile Dâniş Koper'in nasıl çiftliği hâline geldi?

Başbakan Amerikadan telefon etti: «Ereğli-Çelik'in parasını verin!»

Haftanın başında CHP grubu, hükümet meselesini görüşecekti. Ama CHP Zonguldak Milletvekili Mehmet Ali Pestilci'nin Ereğli-Çelik dosyasını açması üzerine hükümet meselesi ikinci plâna düştü, maliyeti 3 milyar lirayı aşan —başka ülkelerde benzer tesislerin maliyeti 1 milyar liradır— Ereğli-Çelik yağması ön plâna geçti. Dikkati çeken taraf bakanların Ereğli-Çelik'i savunmaktan dikkatle kaçınmalarıydı. Sanayi Bakanı Erten açıkça «Ereğli-Çelik'in çalışmalarından memnun değilim» diyordu. Maliye Bakanı Melen, devlet parasının Ereğli-Çelik'te nasıl çarçur edildiğini anlatıyordu. Bayındırlık Bakanı Arif

Hikmet Onat, «Ereğli-Çelik Demokrat Partinin son zamanlarında bıraktığı bir müessesedir» sözleriyle çok şeyler belirtmek istiyordu. Kemal Satır, tahkikat yapıldığını söylüyordu.

Pestilci, bir kireç ocağı yolsuzluğunu anlattı. Müessese, Çelik üretimi için kirece muhtaçtı. Ne var ki kireç ihalesi, Salih Muzaffer Kuyuş, Türkiye Çimento Sanayii A.O. v.s. gibi bu işi yapabilecek güçte firmalar atlatılarak, yeterli kireç ocağı işletme ruhsatlarından yoksun dost bir firmaya anormal usullerle verilmişti. Bu, Sezai Türkes — Fevzi Akkaya firma sıydı. Firma, «fiyat vermeğe davet edilmiş olmakla beraber, geçmişte Erdemir'e yaptıkları bazı hizmetleri ve bugünkü memnuniyet verici durumları dolayısıyla tekliflerinin incelenmesinde Erdemir'in menfaatli olacağı» gerekçesiyle kabul edilmişti. Çimento Sanayii A.O. nun teklifi ise «müteahhilde vereceğiz» gerekçesiyle reddedilmişti. Salih Muzaffer Kuyuş firması ise nasıl atlatıldığını, bütün teferruatıyla kamu oyuna sunma hazırlığı içindeydi. Gelgelelim, Türkiye-Akkaya firması kireç verebilecek durumda değildi. Dâniş Koper, Kemal Satır'a koştı: «Fabrikayı 15 aralıkta açmamız lazım, kireç yok açamayız. Bartın limanı taşlarını verin» dedi. Satır, Bayındırlık Bakanını bu işle görevlendirdi. Bakanlık firma ile bir protokol imzaladı. Liman inşaatı sekteye uğratılarak, Bakanlığın makineleri, bu imtiyazlı firma için taş çıkartmakla vazifelendirildi. Taşın tonu, imtiyazlı firmaya 24 lira 90 kuruştan çıkartılıyordu. Firma da bunu 36 liraya Ereğli-Çelik'e ve reccetti. Bu durum üzerine, ihaleyle ilgilenen Akşakoca Belediye

Başkanı Ankaraya gelip Bayındırlık Bakanına meseleyi anlattı, ve protokolü durdurttu. Koper, tekrar Kemal Satır'a koştı. Satır, Bayındırlık Bakanına «Tesisler, süratle açılacak. Şahıslar için tahfikat açarız. Fabrikayı cezalandır mayalım» talimatını verdi. Protokol, böylece tekrar yürürlüğe girdi. Ne var ki Ereğli-Çelik'in çalışmaya başlayabilmesi için 25 bin ton kirece ihtiyacı vardı. İmtiyazlı firma ancak 1500 ton kireç verebilmişti. Fabrika, kireçsizlikten çalışmama durumuyla karşı karşıya idi. Aşırı kayırma, işleri yokuşa sürmüştü.

Pestilci, bu arada Ereğli-Çelik ile ilgili bir çok ifşaatla bulundu: «Müessese, karstıkız, 450 milyon lira masraf yapmıştı. Ereğli-Çelik başbayilikleri, İdare Meclisi Başkanı Dâniş Koper'in ortak bulunduğu bir firma ile İkinci Başkan Vehbi Koç arasında paylaşılmıştı. Koç, ayrıca müessesenin belli başlı maden cevheri sağlayıcılarından Demir-Eksport'un da belli başlı hissedarlarından idi. Yani, yöneticiler, hem alıcı ve hem satıcı durumunda idiler. Bunun da mahzurları aşıkardı. Müessese ayrıca, Demirel'in temsilci bulunduğu Morrison firmasına, hakem kararıyla, anlaşma bedelinin dışında 10,5 milyon lira ödemişti. Üç hakem Muammer Çavuşoğlu, Kemal Galip Balkır ve Burhan Sağınus, bu iş için 1 milyon 600 bin lira almışlardı. Demirel'e lojman inşaatı verilmişti. İlk 48 lojman dolayısıyla zarar etti gerekçesiyle Demirel'in 3 milyon lira ile yardımına koşulmuş ve tercihan 52 lojman inşaatı ona ayrılmıştı. Zonguldak milletvekili Kenan Esengin de «milletlerarası çete» sözleri geçen konuşmasında, Demirel ve ortaklarının Ereğli civarındaki hali araziye kapatıklarını iferi sürdü. Maliye Bakanını Ferit Melen liman inşaatı hakkını da, kireç ihalesini alan Fevzi Akkaya firmasına verilmişti. Firmaya 40 milyon lira ödenmiş, sonra proje tadilatı yapıldı diye, 10 milyon lira daha ek istihkak verilmişti. Yapılan tadilat ise, men direğin uzatılması ve aşağı indirilmesi mesinden ibaretti. İşin asıl sağlayacak tarafı, bütün bu işlerin kontrolsüz cereyanı idi. Nitekim, grupta konuşan bakanlar devamla surette, kontrol yetkililerinin olmadığını belirttiler! Ferit Melen, şirketin mali durumunu ortaya koydu. Ereğli-Çelik'in 2,4 milyara çıkması bekleniyordu. Halbuki şimdi 3 milyar lirayı aşacağı anlaşılmıştı. AİD ile yapılan anlaşmaya göre, Türk hükümeti, finansman plânında taahhüt ettiği paralarla, ayrıca projenin tahak-

Ereğli-Çelik inşaat alanından görünüş
«Devlet malı deniz...»

kuku için gerekli parayı ödeyecekti. İlk finansman plânı, 19 milyon dolar faizsiz avans ve 178 milyon lira kredi şeklindeydi. Yani 360 milyon liradan ibaretti. Ama şimdi Hazine'nin yardımı 900 milyon lirayı bulmuştu. Bu yıl bütçeden 353 milyon lira verilmişti. Melen, «Yetkimiz yok ama tetkik ettirdim. Durumu uygun görmezince tediyeyi durdurdum» diyordu. Ne var ki Amerikada Başbakan, Ereğli-Çelik'in hem kurucusu hem satıcısı olan Koppers'in güçlü temsilcileri sıkıştırılmışlar, Başbakan da Amerikadan telefon ederek, ödemenin yapılmasını istemişti. Ereğli-Çelik'e 1965 bütçesinden de 163 milyon lira ve rilmekteydi.

Görüldüğü gibi, Ereğli-Çelik, bir çiftlik şeklinde idare edilmektedir. Sanayi Bakanlığınca Çelikbaş zamanında hazırlanmış bir araştırma, Ereğli-Çelik'e benzer bir tesisin Yunanistan'da üçte bir fiyatta malolduğunu ortaya koymuştur. Daha önceki eski Makine

Kimya Genel Müdürü Şanbaçoğlu tarafından yapılan bir etüd, tesis maliyetinin 1 milyar lira civarında kalması gerektiğini göstermiştir. Halbuki Ereğli-Çelik 3 milyar lirayı aşmaktadır. Ortada büyük yolsuzluklar olduğu muhakkaktır. Daha işin kuruluşunda yolsuzluk vardır... Amerikanın DLF teşkilatından alınan 129 milyon dolar kredi, Koppers grubu denedi üç büyük Amerikan şirketinin Ereğli-Çelik'e kurucu olmak ve aynı zamanda tesisler için gerekli malzeme ve teknik yardımı sağlamak şartına bağlanmıştır. Koppers hem satıcı hem kurucudur! Krediyi açan DLF yetkilisi de sonradan Koppers'in müsaviri olmuştur. Ayrıca Türk Hükümetine, şirketin her türlü borcuna kefil olarak, Türk parası ihtiyacını karşılamak ve şirkete çeşitli tavizler tanımak şartları kabul ettirilmiştir. Parayı Türk hükümeti verecek, yalnız hiç bir şey karıştırmayacaktır. Ereğli-Çelik özel teşebbüs olacaktır. Olmuştur ve 1 milyarlık tesis 3 milyar liraya çıkmış, devlet kesesinden zahmetsizce yerli ve yabancı milyoner yetiştirilmiştir. Durumun anomaliği ortadadır. Hükümet, bu 3 milyarlık Amerikan çiftliğinin kontrolü altına almak zorundadır. Zira bu 3 milyar bütçeden verilenlerin dışında yüksek satış fiyatlarıyla Türk sanayicisine ve tüketicisine ödetilecektir.

Hükümet de Ereğli-Çelik'in sıkı bir kontrol altına alınması zorunluluğunu kabul etmektedir. Fakat bir bakan «Karşımıza Amerikan hükümeti çıkıyor» diyerek hükümetin neden bir şey yapamadığını açıklamıştır. (Konuya tekrar döneceğiz.)

Hükümet

CHP Grubunda yapılan hükümet ile ilgili genel görüşme, bir iç boşaltma ve günah çıkartma toplantısı halinde geçti. Birçok hatip, hükümetin kuruluşunu tenkit etti ve seçimlerde başarı sağlamak için neler yapmak gerektiğini açıkladı. Fakih Özlen gibi, «Partimizin ilkeleri belli: Devletçi, halkçı, laik. Yerimizi tesbit edelim» diyen hatipler azınlıktaydı. Bu tip iç boşaltma fırsatları

Süleyman Demirel
Kayırılan adam

BAŞLARINA ÇALSINLAR BÖYLE YARDIMI!..

Maliye Bakanı Ferit Melen, CHP grubunda açıkladı: Konsorsiyum, yardım şartlarından biri olarak liberal bir maden kasuunu hazırlanmasına ileri sürüyormuş... Bunun anlamı, Türkiye maden zenginliklerini yabancı şirketlere peşkes çeksin demektir. Az kaldı çekiyordu da... Bir Amerikalı uzman, yabancı maden şirketlerinin emellerine uygun bir tasarı yüksek ücretler ödeyerek hazırlanmıştı. Bereket, ağır baskılara rağmen, Türk petrolünün ve Türk maden kaynaklarının milletlerarası tekelilere peşkes çekilmesini önlemek için büyük çaba gösteren Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hüdaî Oral, yabancıların bu oyununa gelmedi ve yeni bir tasarı hazırlatma yoluna gitti. Konsorsiyum üyeleri şimdi «Sözün yardım vermeyiz» tehdidiyle, bu hazırlığı durdurmak ve madenlerimizle el koymak istemektedirler!

Hüdaî Oral
Milliyetçilik böyle olur

«Vadeli borçları hiç değilse beş sene yayın demektir. Beiki üç yıla yayarız, cevabını almıştır. Bize pek pahalıya mal olan bu baysiyet kurucu pazarlıkları artık son verilmelidir. Demelidir ki, «Biz yardım istemiyoruz. Ancak borçlarımızı uzun vadeli bir ödeme plânına bağlayacağız.» Emin olun, çok daha kârlı çıkaracağız. Nitekim Maliye Bakanlığının dürüst uzmanları da, uzun hesaplardan sonra, Konsorsiyum yardımından vazgeçmekle çok daha kârlı çıkacağımız sonucuna varmışlardır.

Başlarına çalsınlar böyle yardım...

Dâniş Koper
Hem alıcı, hem satıcılar

Vehbi Koç

bilircesini rahatlıkla önlemiş ol-
 du İnönü, grubu teskin etmede
 bu kadar da güçlük çekmedi. İnönü
 «80 yaşında adamım, başını-
 na çaresine bakın. Her şeyi ben-
 den beklemeyin. Hükümet, başarı-
 lı olacaktır» diyordu. İnönü, bu
 arada hükümeti takviye için bir
 formül aradığını söyledi. Formül,
 Nihat Erim'in Başbakan Yardım
 olmasına getirileceği. Satır'ın ise
 muhalefetten parti işleriyle uğraş-
 mış şekilde yorumlandı. İnönü'nün
 «Parti içindeki kırgınlıkları gidermek için elinden geleni ya-
 pacağım» sözleri de, «Gülec yuva-
 ya döner» anlamına alındı.

İnönü, «Seçimler Ektimde, ama
 her an seçim olacakmış gibi ha-
 se olun» ikazını yaptı ve muha-
 lefetin «Erken seçim isteriz, hük-
 ümeti deviririz v.s.» gibi çıkışla-
 rı karşısında tetiklanan milletve-
 killeriine «Bir çetin cezviziz, kolay
 kolay yenemeyiz» diyerek, moral
 takviyesi yaptı. Reformlar konu-

sunda ise İnönü, «İki mesele var!
 Biri torpak reformu, öteki ise per-
 sonel kanunu, personel kanunu ta-
 sarısı Mecliste, öteki ise gelecek»
 diye geçiştirdi. Böylece, grup tes-
 kin edilmiş oldu...

Oyle görünür ki, seçim satışı
 malline girmemiz dolayısıyla önü-
 müzdeki günler çalkantılı geçecek
 tir. Muhalefet, teorik olarak hük-
 ümeti devirecek sayıya sahiptir,
 fakat muhalefet hükümet devir-
 dikten sonra, yenisini kurabilecek
 güce sahip değildir: Bir defa par-
 lamento üyesi olmadıkları için De-
 miral, Başbakan olamayacaktır ve
 bir Başbakan, bir Ahmet Oğuz ve
 Alihan ile hükümet kurma pazar-
 lığı, deveye hendek atlatmaktan
 zordur. Erken seçimleri ise ufak
 partiler istemektedir. Bu sebeple,
 AP, nın ciddi olarak hükümeti
 düşürmek istediğine kimse inan-
 mamaktadır. Yalnız AP, millî bakı-
 ye usulü veya lastikli hükümetle-
 ricilerle dolu bir siyasal partiler ka-
 nunu gibi tasarıların kanunlaşma-
 sını önlemek için elinden geleni
 yapacaktır. Bu bakımdan AP, ufak
 partilerden ve bağımsızlardan adam
 çekme faaliyetine hız verecektir. CHP, de bir taraftan ufak
 partilerden adam çalma, öte yan-
 dan da sun'î usullerle ufak partiler
 yaratma durumundadır. Bu ufak
 partilerde, aradan bir gerginlik
 içinde, seçim günü gelecek-
 tir.

**Sevsinler
 Komünizmle
 Mücadeleyi!**

Ayada komünizmle müca-
 dele konferansı toplanır: pa-
 rayt kim öder? Amerika... Bol
 şevik konferansı Türkiye-
 den kimler gider? İki gayri
 cladi McCarthy özenti: Te-
 vetoglu ile Darendelloğlu.
 Millî Emniyetle ilgili önemli
 açıklamalarda bulunan Suphi
 Karaman belirtir: İki McCar-
 thy kimsesini yaygın ortamda
 Cezayir komünizmi mü-
 cadele için kullanıyor yandı-
 ra bilmezsiniz. Partisi kim ö-
 der? Amerika.

**siyasi
 notlar**

Petrol dolapları

Türkiye petrollerinin karulusu yil
 aldimizi dolaplarla bir basın top-
 lanisi diizenleyen millî petrol gir-
 kisinde dnanen müdürü İhsan
 Topaloğlu, Ugi çekici açıklamalar
 da bulundu. Toplantıda bir gazete-
 ci, Petrol Ofisi ile Türkiye Pet-
 rollerini birleştiren ve bütün ka-
 nu kuruluslarının Petrol Ofisini
 mübayaaya yapmasını öngören ka-
 nun tasarisının 15 aydu neden
 kanunlaşmadığını, bunda dış et-
 kilerin rolü olup olmadığını sor-
 du. Topaloğlu: «Petrol Ofise yeni
 bir ruh verilmiştir. Çünkü piya-
 saıı kavbediyor Halbuk yabancı
 şirketler, satışıı yüzde 75'ini elin-
 de tutmaktadır» cevabını verdi.

Gerçekten, Mecliste petrolüüü bü-
 bağı grubuna sahip bulunan pet-
 rol şirketleri, Petrol Ofisin gücün-
 mesini önlemek ve petrol ticaretini
 tamamen ellerine almak için
 geniş bir faaliyete girişmişlerdir.
 Petrol ticaretinin millileştirilmesini
 isteyenleri ve Türk petrolünün
 satılması için gençliği kampanya-
 ya çağıran YON'ü, Atsız gibi ünlü
 kafatasçılarından da yararlanarak
 komünizmle suçlamaya koyd-
 unuslardı. Petrol Ofisi kanun ta-
 sarısı, onlara göre, devletin dev-
 latten alıverişini sağlayacağı için
 yabancı sermaye alığıhtarı bir ta-
 sarıdır. Sonra yabancı sermaye-
 nin, Baf memlekelerini ve Ortak
 Pazarın itze karpı tutumu daşı-
 nıy v.s. v.s. Bu maksatla, «T. İ.
 F. mobil kulonu» tarındaki İen-
 ler gazetelere aktmaya başlamıştır.
 Mobilite kiralık dergisi ise, «Kan-
 de bi petrolünü kullanı» diye İen-
 veran TPAO'ya karşı hücumu-
 yapmıştır. Kiralık dergiyeye göre,
 yabancı şirketler de yerli petrol
 alıyorlar, onun için, TPAO, bi-
 petrolünü kullanı diyemeyiz». Bir
 defa, yabancı şirketlerin istedikleri
 yerli petrol çok azdır. Devlet
 Pınlama Teşkilatının 1963 prog-
 ramında belirtildiği üzere, 1965 de
 1 milyon 30 bin ton yerli ham pet-
 rol üretilecektir. Bunun 750 bin
 tonu TPAO'ya aittir. Kaldı ki ya-
 abancı şirketler, daha fazla yerli
 ham petrol üretmeler de onların
 petrolü, yns de kendi bi petrolü-
 müz oluyacaktır. Zira 1 milyon
 ton ham petrolün işlenmesinden
 sağlanacak kardan 18 milyon dol-
 lar döviz transfer edilecektir. Bu
 petrol üthal edilirse, son tenciltila,
 bize 18 milyon dolardan ucuz-
 ta mal olacaktır. Yani, yabancılar-
 ın üstedikleri yerli ham petrol bile,

Bir de komünizmin karpak
 muhalefeti için mübaharları
 kullanıyor. Bu parçanın
 meclis üyesi İhsan Topaloğlu
 ile İhsan.

Komünizmle mücadelede İhsan
 Topaloğlu bir önemli bir kişi-
 luktur. İhsan Topaloğlu, İstanbul
 Teknik Üniversitesi'nde öğretim
 üyesidir. İhsan Topaloğlu, bu grupları an-
 tika tutmaktadır.

Fahri Tevetoglu
 Ferit McCarthy

**İhsan
 Selçuk**

H APTANIN en önemli olayı, Ereğli Demir-Çe-
 lik tesisindeki yolsuzluk hikâyesi. Zonguldak
 Milletvekili M. Ali Pestilcinin C.H.P. Grubun-
 da açıkladığına göre, bir kaleme 450 milyonluk
 süstimal yapılmış Ereğilde... Böylece han-ı yağ-
 ma rekoru kırılmış bulunuyor. Ve kalkınmanın
 nurlu ufuklarına doğru uzanan kazıkta bir orma-
 nın yarım milyara erişen ez büyük kazığı da göz-
 ler önünde yükseliyor...

450 milyonluk yolsuzluk haberinin yanı sıra M.
 Ali Pestilcinin duyurduğu öteki olaylar şunlardır:
 Ereğli Demir-Çelik'te başında bulunan Vehbi
 Koç, Daniş Koper gibi kişiler aynı zamanda Kuru-
 mum başbayı olmuşlardır.
 Ereğli Demir-Çelik, müteahhit firmanın temsil-
 cisi A.P. İderi Süleyman Demirel'e (zarar ka-
 patmak bahanesiyle) milyonlarca lira ödemiştir.
 Şimdi bütün bu ek hikâyelerin ve 450 milyon-
 luk yolsuzluk hikâyesinin gerçek anlamını kavra-
 yabilmek için Ereğli Demir-Çelik tesislerinin nasıl
 bir kuruluş olduğunu kısaca kısaca gerek-
 lir.

Ereğli Demir-Çelik (27 Mayıs 1960 tan önce)
 devlet zoruyla özel teşebbüs yaratma politikasının
 anlayışına göre teşkil edilmiş bir tesistir. Tesisi
 yapacak olan şirket, vergi məcəbeleri yüzünden
 Venezuela konsullarına göre kurulmuş bir Ameri-
 kan firmadır. Ereğli Demir-Çelik tesislerinin bir-
 ricici bölüm yatırımını 3 milyar liradır. Bu yatı-
 rım devlet hazinesinden çıkan paralarla mümkün
 olmaktadır. Gerçi Ereğli Demir-Çelik ilk bakışta,
 yabancı sermaye, özel yerli sermaye ve devlet ser-
 mayesi ile kuruluyor görünmektedir. Ama özel
 sermaye, bütün imtiyazlı tekliflere rağmen bu te-
 şebbüsle iltilaf etmemiştir. 21 Kasım 1963 deki he-
 saplara göre, özel teşebbüs Ereğli Demir-Çelik yatı-
 rımına 33 milyon lirayla katılmış bulunuyordu.
 Şu güne kadar bu rakamı biraz daha yükseldiği-
 ni kabul etsek dahi 3 milyarlık bir yatırım da bu
 miktarın önemini açıklar. Özel teşebbüsçüleri-
 mi Ereğli Demir-Çelik'in imtiyazlı ve garantili
 yüksek kâr hadlerini de beğenmemiş olacaktır ki
 bu konuya pek yanasmamışlardır. Üstelik yanas-
 maları için bir sebep de yoktur. Çünkü özel teşeb-
 büs kodamanları, pek az bir sermaye yatırımla
 milyarlık koca bir tesisi ele geçirmek yolunu bul-
 muslardır?

Bu sorunun cevabı pek basittir. Devlet ne ka-
 dar sermaye yatırırsa yatırım tesisi kontrol et-
 mek hakkına sahip olamayacaktır. Esas mukavele-
 nin 21 laci maddesine konan bu hüküm devlet ha-
 zinesi yağmasının kanunî gereğini hazırlamış-
 tir. Bir devlet ki bütçesinden para verip demir-çe-
 lik tesisi kurar, ama bu paraların nereye gittiğini
 kontrol etmek hakkına sahip değildir. Ve hazine
 den çıkan milyarları ele geçiren bir küçük imtiyaz-
 lı grup, halkın paralarıyla istedikleri gibi oyna-
 mak kudretini ele geçirirler.

Bu niteliğinin yanısıra, Ereğli Demir-Çelik te-
 sisinin durumunu İmar ve İskân Bakanlığı Bölge

onların önünde yabancılaştırmaktadır.
 Yabancı çıkarların savunucuları-
 nın meselelerini düşünmeğe devam
 edeceği.

Çelikten bir kazık

Pınlama Dairesince hazırlanmış bir rapor şöyle
 özetliyor:
 1 Ereğli Demir-Çelik yatırımını dünya standart-
 larına göre pahalıdır.
 2 Bu pahalılık masrafların pahalı olması sonu-
 cunu doğuracaktır.
 3 Ereğli Demir-Çelik tesisinin kuruluş yeri yan-
 lış ve besapaz seçilmiştir.
 Daha bitmedi...

Ereğli Demir-Çelik İnşaat mukavelesinde kon-
 trol göreviyle müteahhithlik görevi aynı elde, ay-
 nı firmada birleşmiştir.

İMDİ şöyle bir teasis düşününüz. Yatırım için
 gerekli milyarlar devlet hazinesindedir; ama
 tesisi özel teşebbüsdür... Kontrol ve müteahhithlik
 firma aynı elde... Ve bağıntılıklar da aynı eller-
 de...

Ve sonra C.H.P. Grubu 450 milyonluk süstima
 hikâyesini konuşuyor...

Peki... konuşuyor ama, devletin, yani halkın
 hakkını kim koruyacak?
 Hic kimse!.. Sanayi Bakanı açık açık demis-
 tir ki:
 — Ana sözleşme gereğince teftiş hakkımız
 yoktur.

Türkiye işte böyle çıkıyor, bazı imtiyazlı
 gruplar işte devlet hazinesini böyle kullanarak zen-
 gineyorlar. Sanayi Bakanı Muammer Erten'in
 Ereğli Demir-Çelik hakkındaki sözlerini buraya
 ayne aktarıyorum:
 — Yolsuzluk konusu Bakanlığa itfak etmiş-
 tir. Evvelâ şunu söylemek isterim ki, ben Demir-
 Çelik fabrikasının çalışmasından memnun bir Ba-
 kan değilim. Ama ana sözleşme gereğince teftiş
 hakkımız yoktur. Ancak Demir-Çelik fabrikaları
 müfettişlerini tahrik etmek suretiyle tahkikat yap-
 tırmaktayız.

Bu sözler devletin acrial, ama devletle acriz-
 den faydalananların imtiyazlı durumunu bütün
 çıplaklığıyla gözler önüne sermektedir. Türkiye'de
 devlet hazinesinden çıkan paralarla kurulan ama
 özel menfaat gruplarının elinde bulunan ve çoğu-
 nu devletin kontrol edemediği elliden fazla tesis
 vardır. Bu tesisleri kontrol altına almadan, halkın
 parasını kendi çıkarları yönünde kullanması bir
 mutlu azınlığın kontrol altına almaya imkân yok-
 tur. Türkiye'nin ise en büyük davalılarından biri bu!
 Bu mutlu azınlığın temsilcileri servet düşmanlığı-
 nı ahp yürüttüğünü söylüyorlar. Hangi servet
 düşmanlığı? Halk kendi servetine hakim olsun
 kendi servetini kontrol etsin yeter. Ama bugün
 Türkiye'de servet sahibi görünenler halka dönerek
 diyorlar ki:
 benim malım. Senin paran, benim param; acin
 malrı, benim malım. Bu yutturmaca bakalım da
 ha ne kadar sürecektir?
 Senin paran, benim param; benim malım eb-
 nim malım. Bu yutturmaca bakalım daha ne ka-
 dar sürecektir?

«Atom çağında dış politi-
 ka sorunları» konu'u bir konu-
 ma yapı. Türkiye'nin artık ken-
 disini dev aşmasında görmesi za-
 manı geçmiştir. atom çağında
 bir takım memleketlerin eski
 stratejik değerlerini kaybettiler-
 rinin, dünyayı iki kampa bölmüş
 Amerika ile Sovyetler Birliği ara-
 sında doğacak bir atom savaşının
 dünyayı yok olmaya götürebilece-
 ğini devler arasında sıkımsı
 kalmış Türkiye gibi küçük mem-
 leketlere düşen görevin, taraflar
 arasındaki anlaşmazlıkları köruk
 lemek değil, gidermek olması ge-
 rektir. (TIP) ve Suphi
 Karaman (Tabii Senatör) maddesini
 kaldırmaması ve istahın is-
 tadiler. Parlamento'nun ünlü Mc
 Carthy'elleri, Mehmet Özgülen
 (Tabii Senatör) ve Ruhi Şoyer
 (CHP) gibiler ise kart durdular.

Adalet Bakanlık bütçesinin üzerinde
 denki tenkitler, daha çok Türk Ce-
 za Kanununun 141 ve 142. maddeleri
 ile kaldırılıp kaldırılmaması ko-
 nusunda tartışmalara sahne oldu.
 Orhan Apaydın (YTP) bu maddenin
 kaldırılıp kaldırılmayacağını sordu.
 Osman Gümlüşoğlu (AP), Niyazi
 Ağırnaslı (TIP) ve Suphi Karaman
 (Tabii Senatör) maddesini kaldırılması-
 nı ve istahın istadiler. Parlamento'nun
 ünlü Mc Carthy'elleri, Mehmet Özgülen
 (Tabii Senatör) ve Ruhi Şoyer (CHP)
 gibiler ise kart durdular.

Adalet Bakan Sırrı Atalay, de-
 mokratik memleketlerde tek bacaklı
 bırakıp bu maddeler karşısında
 cet bir tutum almak şöyle dur-
 sun. onların yeterliliğini İleri sür-
 dü. Atalay, «141 ve 142. maddeler,
 Anayasaya aykırı değildir Anaya-
 sa mahkemeleri bunları iptal etme-
 miştir. Ancak vilirkişil müessesesi-
 nin objektif esaslarına bağlıdır.
 Üniversiteler, her yıl beş kişilik
 bilir kişi heyetlerini önceden
 İlan edeceklerdir» diyordu. TIP'in
 141 ve 142. maddelerin iptali yo-
 lunda Anayasa Mahkemesine yap-
 ılıcı mirraçanın skibetini de böyle-
 ce ilk defa Adalet Bakanından
 öğrenmiş olduk.

S. K. D.
 Sosyalist Kültür Derneğinin
 geçen haftaki toplantı Cumartesi
 sohbetinde, Avukat İsmail Hakkı
 Oğuz, —emelli bir konuşma yapıp

Sosyalist Kültür Derneğinin
 geçen haftaki toplantı Cumartesi
 sohbetinde, Avukat İsmail Hakkı
 Oğuz, —emelli bir konuşma yapıp

POLİTİKA ve ÖTESİ

Devlet İçinde Devlet

Mehmed Kemal

Başbakanlığa bağlı, Umumi Murakabe Heyeti, İstatistik Genel Müdürlüğü, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü ne ise; Milli Emniyet Hizmetleri Başkanlığı da odur. Bunlar nasıl çalışırsa, o da, o kadar çalışıyor. Onlar nasıl denetlenir, eleştirilirse, Milli Emniyet Hizmetleri Başkanlığı da öyle denetlenir ve eleştirilir. Ama bugüne dek dokunulmayan, söz söylenemeyen bir kurum olarak durdu. Neden? Devlet içinde devlet gibi bir saltanat sürdü. Herkes korkar, çekinirdi de ondan...

Ne yapar bu Milli Emniyet İşleri Başkanlığı? Devletin güvenliği için haber toplar, bunları değerlendirir, buna göre yetkililer «her şey» den haber alırlar. Ama gelin görün ki bir «ithalât» oldu. İthalâtiden hükümetin haberi bile olmadı. O zamanki Milli Emniyet İşleri Başkanı, «— Ben hükümeti haberdar ettim, bana inandırdılar bile...» diyor. Niye inandırdılar? Çünkü o zamanki hükümet Milli Emniyet Hizmetlerini, kendi politik çıkarı için kullandı. Politik rakiplerini bu müessesenin elemanlarına takip ettirdi, bu müesseseyi amacından uzaklaştırdı. Kimse de sesini çıkaramadı. Çünkü bu müessese «sevirlir» olmaktan çıktı ve «korkulur» oldu. Burada kim varsa, nasıl burayı lâçka hale getirmişlerse, bu tutum ve davranış devam etmektedir. Diyoruz ki ve eleştirenler diyorlar ki, bu müesseseyi «korkulur» ve «çekinilir» olmaktan çıkaralım, daha «güvenilir» ve daha «itibarlı» bir hale sokalım. Başbakanlığa bağlı bu müessesenin başındakiler, bunu diyemezsiniz, diyorlar. Gazetelere bir yetkilisi diye demeyecek vererek piyasaya çıkarıyorlar. Böylece bir daha, Suphi Karaman'ın devimiyle :

«— Bir yetkili titri altında hükümet memurunun bilâhare duruma müdahale etmesini, devreye girmesini devlet ve hükümet anlayışı ile kabiliyetli görmüyorum. Parlamenonun üstünlüğünü her şeyin üstünde gören düşünce tarzımla bu yetkili memurun devlet içinde devlet davranışını sayın Başbakan ve hükümetin dikkatlerine arz ederim.»

Eleştirenler haklı çıktılar.

Biz de atom sırrı yok. Bunu başkaları çalsın da elimizden gitsin. Başkalarındaki atom sırrını ele geçirecek bile, değerlendirecek malî güfte değildir. Öyleyse ne yapar milli güvenlik elemanları, bazı fikir yasakları vardır, bunları izlerler ve iş yapıyor görünürler. Onun için işler tutarlar, dosyalar düzenlerler...

Bakin size bir fiş nasıl düzenlenir onu anlatacağım :

Bay (A) yı birisi ihbar eder. Bu mektup gelir Milli Emniyet hizmetlilerinin eline... Onlar bu ihbar mektubunu alırlar, Emniyet Genel Müdürlüğüne üstünde (Çifte ay) bulunan ve (Çok mahremdir) ibaresi yazılı bir mektup yazırlar. Mektubun aslı yazıldığı yere gider, sureti ihbar mektubunun üstüne konur. Bir polis memuru ihbar edilen konuyu inceler, kendi ne göre bir şeyler yazar. Bu yazı yine (Çifte ay) ve (Çok mahremdir) kayıtlı bir mektupla, birinci tezkereye cevap olarak Milli Emniyet'e gönderilir. Şimdi Emniyet Genel Müdürlüğünde bir dosya açılmıştır. İçinde Milli Emniyetten gelen yazının aslı ve kendi cevaplarının sureti vardır. Bir dosya da Milli Emniyette açılmıştır, onun içinde de, ihbar mektubu, Emniyet Genel Müdürlüğüne yazılan yazının sureti ve oradan gelen cevabın aslı vardır. Artık dosya açılmış, fiş düzenlenmiştir. Eğer hakkında dosya açılan Bay (A), gazetelerde yazı çiziyse uğraşsın, edebiyat dergilerinde yazı yazsın, yahut bir partiye kayıtlı da siyaset yapıyorsa, bunlar da bu dosyaya girer.

Parlamendoda veya başka yerde rakipleri Bay (A) dan söz ederken :

«— Poliste fiş var...» derler.

Kimse de çıkıp :

«— Poliste fiş nedir? Bunun içinde ne yazılı? Bu adam ne demiş, ne söylemiş?» diye soramaz.

«— Poliste fiş var...»

Bu lâf yeter.

Bakin size bir başka örnek vereyim: Mecliste bir «Komünizmle Mücadele Komisyonu» vardır. Kanunî bir yetkisi yoktur. Bu komisyonu, Milli Emniyet Başkanlığınca, 1952 yılındaki komünist tevkifatına ait dosyalar verilmiştir. Bunu bana komisyonu üye bir zat anlattı. Bu dosyaları okumuş, sanıkların savunmalarını incelemiş, bilgi edinmiş. Bu zata dedim ki : «— Bu dosyada yazılı olanlar, bir askerî mahkemeye bir kitapta toplanmıştır. Sanıklara ve mahkûm olanlara bu kitap verilmiştir. Bunun gizli kapaktaki bir yanı yoktur. Mahkeme edilecek cezalarını çekmişlerdir. Şimdi size bunlar yeni ve gizli şeylermiş gibi yutturuluyor.»

«— Bir inceleyim...» dedi.

İncelemiş ve benim hakkı olduğumu görmüş. Diyoruz ki :

«— Bu müesseseye, örtülü ödenekten ve bütçeden para alıyor. Bu parayı amacına uygun olarak kullansın. Çarçur etmesin. Oraya buraya dağıtmasın. Nihayet halkın verdiği vergidir bu paralar.»

Ama «bir yetkili» titri altında demeyeceğini ne diyor :

«— Kimse bizim işimize karışamaz. Bize ait konuların müessesenin itibarını kırıyorlar.»

Başbakanlığa bağlı öteki genel müdürler böyle bir şey söyleyebiliyorlar mı? Söyliyemiyorlar. İlgili Bakanın verdiği demeye yetinmiyorlar. Bu müessesenin bu tutumu dahi, devlet içinde devlet gibi davranışının bir delilidir. Adına uygun güvenli, milli bir müessese olmasını istiyoruz. Onlar alışkanlıklarının ve süregelen hatalarının devamında ısrar ediyorlar. Soruyorum :

«— Bu müesseseyi düzeltelim mi, düzeltmiyelim mi? Düzeltilmeye muhtaç mı, değil mi?»

Soruya kimse «hayır» cevabını veremez.

Soygun devam edecek ama oranı belli değil

Uç milletvekili, Kemal Sarıbrahimoğlu, Arif Ertunga ve Ahmet Şener Meclise bir kanun teklifi getiriyorlar. Teklif, «tarımda kullanılan traktör, biçer döğer ve ekipmanları i'e zirai gübre ve ilaçların ithal, istihsal ve satışının münhasıran Zirai Donatım Kurumu tarafından yapılması yolunu vadır. Yani kısacası milletvekilleri bir devletleştirme, bir millileştirme istiyorlar. Gerekçeleri de son derece sağlam. Diyorlar ki Türkiye'de çiftçi aileleri traktör biçer döğer gibi tarım aletleri alırken özel teşebbüs eliyle satın almaktadırlar. Hem de insafsızca ve vicdansızca.

Diyorlar ki, Fordson Super, Majör veya Massey Ferguson bir traktör, her türlü gümrüğü masrafı, sigortası, komisyonu, navlunu hesap edildikten ve üstüne de yüzde 25 kâr konduktan sonra Zirai Donatım Kurumu tarafından 33.653 liraya satılmakta. Kurum da bundan 6785 lira kâr etmektedir. Diyorlar ki, 14 ayak disel motorlu bir biçer-döğer gene her türlü masrafı, girdisi çıktısı hesap edildikten ve üstüne yüzde 25 kâr konduktan sonra 89.602 liraya satılabilecek iken bu özel teşebbüs eliyle 140-150 bin liraya satılmaktadır. Fakir köylü vatandaş, 5'inden tirnağından biriktirdiği paraları borç harc aldığı bir traktörde asgarî on bin bir biçer döğerde ise 45-50 bin lira kazık yemektir.

Kanun teklifi Meclise geliyor. Komisyonları dolaşıyor. Neticede Bütçe ve Plân, Maliye ve Tarım Komisyonlarından üçer kişi seçilerek dokuz kişilik bir geçici

komisyona navale ediliyor. Tek lifçi milletvekilleri, komisyonunda da uzun uzun halkın nasıl soyulduğunu, örnekleri ile anlatıyorlar. Vatandaşın hiç olmazsa bu sahada soyulmasını önlemek için bir devletleştirme gitmekten başka çare yoktur.

Komisyonunda tartışmalar başlıyor. Memleketimizde traktör ve biçer-döğer montaj atölyeleri kurulmuş, yurdun çeşitli tarım bölgelerinde bir iki yıl içinde milyonlarca traktör ve biçer-döğer bayileri türemiş. Bunların dostları var, arkadaşları var, siyasi üfuzları var veya nihayet paraları var. Bu üç C.H.P. li milletvekiline karşı bir karalama kampanyasıdır başlıyor. Bunlar özel teşebbüs düşmanı, bunlar mülkiyet düşmanı diyorlar. Aynı zamanda Türkiye Zirai Donatım Birliği Başkanı da olan Arif Ertunga o sırada yurt dışında ve komisyonunda değil. Dokuz kişilik komisyonunda sadece Sarıbrahimoğlu ile Ahmet Şener var. Bunların sonucunda da baskılara fazla dayanmıyor. Komisyon oylamalarında yüzde 50 bir devletleştirme nin aleyhinde oy vermesi bile çare kalmıyor. Buna karşılık Sarıbrahimoğlu ve ona itihak eden Nedim Müren, tarım aletlerinin ithalini yüzde yüzünün Zirai Donatım Kurumu eliyle yapılmasını ve ya o kullanıyorlar. Kullanıyorlar ama, komisyonun Cavri Oral gibi kişileri de gelmiştir. Üye değilseler de söz hakları

vardır. Yüzde yüz teklifi ikiye karşı beş oyla red ediliyor.

Komisyonu üye olanlar ve olmayanlar başlıyorlar nutuklara: Efendim Anayasa bile karma ekonimden söz ediyor. Özel teşebbüs bu pek verimli ticaret sahasından kimin sifki çıkarmaya hakkı var diyor. Bu Anayasaya aykırı diyor. Neticede pazarlık pazarlık, soygunun hiç olmaz ise yüzde kırk oranında devam edebilmesi konusunda anlaşmaya varıyor. Tarım araçları ithalinde Zirai Donatım Kurumu yüzde 60, özel teşebbüs de yüzde kırk oranında ithal yapabilecek. Ancak kâr haddi yüzde 20 yi geçemeyecek. Aksine davrananlar iki yıl kadar hapis, 100 bin lira kadar para cezasına çarptırılacak.

Sarıbrahimoğlu ile Ertunga yaptıkları bir basın toplantısında, tekliflerini bu haliyle bile komisyonun geçirebileceği için duyduklarını memnuniyeti belirttiler. «Hiç olmazsa bundan böyle çiftçi aileleri alabildiğine soylamavacak sovguna bir ölçüde de olsa sınırlı olacak» dediler. Tekliflerini ivedilik ve öncelikle Meclisten geçirebileceklerini umuyorlar.

Dokuz kişilik bir komisyonunda böylesine zedelenen bu teklifin, Meclis Genel Kurulunda ve Senatoda nasıl kuşa döneceği ise daha hiç belli değil. Ama iyi niyetli Sarıbrahimoğlu ile Ertunga «biz Mecliste de bu ithalâtın yüzde yüz ölçüsünde Zirai Donatım Kurumu eliyle, yani devlet eliyle yapılmasını savunacağız» diyorlar. Bakalım, Meclis sovguna hangi ölçüler içinde müsade edecek? Yüzde kırk mı, yoksa daha az veya fazla mı? Göreceğiz. Bekleyen görür.

İlhami Soysal

siyasi notlar

Melen de aforoz edildi

Özel sektörün önde gelen temsilcilerine Maliye Bakanı beğendirmek doğrusu çok güç bir iş oldu. Vergi kaçaklığından söz ettiği için kötü kişi olan Şefik İnan dan sonra özel sektörün diline kadar pek sevdiği Ferit Melen de, Koç'un gövdesi İstanbul Ticaret Odası Başkanı Behçet Osmanağaoğlu tarafından aforoz edildi. Aforozun görünüşteki sebebi, Maliye Bakanının servet düşmanlığının kaldırılması konusundaki sözleridir.

dir. Melen «servet düşmanlığının önlenmesinde, sermaye sahiplerine büyük görev düşer. Onlar servetlerini muhafaza etmek istiyorlarsa, gelirlerinin yüzde 50 sni vergi olarak vermeli, geri kalanla da iş alanı yaratan yatırımlar yapmalı, ücretleri arttırarak sosyal adaleti gerçekleştirmelidirler» demiştir.

Bu sözler üzerine hiddetlenen özel sektörün seçkin sözcüsü, «servet beyanı dediniz, oldu. Vergilerin açıklanması dediniz, oldu. Mali polisiniz de var. Gerisi sizin göreviniz. Vergileri ödetiniz efendim. Vergi kaçaklığı varsa, bu sizin suçunuz. Yatırım yapılmıyorsa, bu da sizin suçunuz. Tesvik edin, yaptırım» diyor.

Melen, bu sert çıkış karşısında Paris dönüşü yaptığı açıklamada, geriledi ve sözlerinin yanlış anlaşıldığını söyledi. Özel sektörün kızgınlığının gerçek nedenleri ise, anlaşılmalıdır. Yalnız böyle yazgıncı çıkışlardan sonra, yeni tavizler el de edilemez.

Tartışmadan çıkarılacak hisse, yarım yamalak tedbirlerle, özel sektöre vergi ödetilemeyeceğidir. İç ve dış ticarete kıllı noktalara devlet hâkim olmadıkça, vergi kaçaklığı devam edecektir. Özel teşebbüs yatırımları için de devlet, onun yapamadıklarının derhal yapacak malî ve teknik güce kavuşturulmalıdır. Yani özel sektörün uyukuların kaçırın clâdı bir devletçilik politikası uygulamaktan başka çıkar yolu yoktur. Kalınma plânı, ya kâğıt üzerinde kalmaya, ya da devletçi olmaya mahkûmdur. Maliye Bakanı öfke li özel teşebbüs temsilcilerine bu gerçeği söylemeye cesaret edemedi.

Milyonerlerimiz

1965 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi, 1963 yılında milyonerlerimizden sayısında önemli bir sıçrama olduğunu gösteriyor. 1960 da 110 milyonerimiz vardı. Milyonun üstünde yıllık gelir sağlayanların sayısı 1961 de 108'e, 1962'de ise 83'e düşmüştü. Bu rakam 1963 te 117'ye çıkmıştır. Ne var ki milyonerlerin sayısında bir yılda yüzde 40 artış kaydedememize rağmen, ver-

Behçet Osmanağaoğlu
Taviz hücumu

gi gelirlerimizde önemli bir artış olmamış, mükellef başına düşen ortalama vergi miktarı azalmıştır. 1962 de her mükellef 943 bin 166 lira vergi ödemiş, 1963 de ise mil yonerlerin ortalama vergisi 830 bin 973 lira. Ortalama milyoner geliri de 1962 de 2 milyon 368 bin lira iken 1963 de 1 milyon 690 bin 436 liraya düşmüştü...

ÖĞRETMENLER
GAZETESİ

TÜRKİYE ÖĞRETMEN DERNEKLERİ MİLLÎ FEDERASYONUNUN HAFTALIK YAYIN ORGANI

OKUYUNUZ
OKUTUNUZ

(YON 80)

Ferit Melen
«Böyle mi oldu?»

BU PETROL BİZİM!.

Petrol, Türkiyenin en önemli kaynaklarından biri olmak üzere. Ama, yabancı şirketlerin kendi elleriyle hazırladıkları Petrol Kanunu bu kaynaktan istediğimiz gibi yararlanmamıza engel oluyor. Kapitülasyonların hortlayışı demek olan Petrol Kanunu, Türk halkının soyuluş belgesi niteliğiyle ortada duramaz: mutlaka değiştirilmelidir!..

Kanun yoluyla soygunculuk

Bir ülkenin yabancılar eliyle sömürülüşünü en tipik ve sembolik şekliyle göstermek bakımından petrol yağnacılığından daha iyisini bulmak imkânsız. Sömürücülük eğer ülkenin zenginliklerini «emmek», «kanını kurutmak» diye tanımlanacaksa, Türk toprakları üzerinde yabancıların işlettikleri kuyular, tasfiyehaneler ve istasyonların bunun en gözde çarpıcı örnekleri sayılabilir. Petrol, âdeta Türkiyenin yeraltı damarlarında akan bir kan, yabancı şirketler de bunu emerek Türk halkının sırtından geçinen sülükler... Onun içindir ki, petrol davası, Türkiyenin ekonomik kurtuluş savaşında son derece büyük ve sembolik değer taşıyan, bu savaşın başarıyla yürütülüp yürütülmediğinde mihenk taşı olarak kullanılabilecek olan bir dava.

Türkiye'de bugünkü petrol soyguncululuğu, kanun-dışı yollardan değil, ne yazık ki Türk halkının soyuluş belgesi niteliğiyle hâlâ «Türkiye Cumhuriyeti Mer'î Kanunları» içinde yer alan bir «utanç kanunu» yoluyla yapılmaktadır. Bu utanç belgesi «Petrol Kanunu» adını taşıyor ve Mengereş devrinin en azgın günlerinde, yabancı çevrelerin baskısı ve yerli usakların suç ortaklığıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisinden kapkaççı metodlar sayesinde geçirilmiştir.

Türkiyede ilk önemli petrol yatağının bulunuşu 1946 da Raman'da, ticarî önem taşıyan nitelikte üretime geçiş de 1952 de Garzan'da oldu. Kafkas ve Irak petrolüleri arasında böyle zengin bir başka alanın daha bulunması ihtimalleri açıkça belirlince, yabancı şirketlerin ilgisi hemen artıverdi.

Kendi imkânlarıyla birşey başarabilecek inancını çoktan yitirmiş olan ve ülkenin kalkınmasını sadece yabancı sermayenin himmetine bağlanmış bulunan Türk polliika-kadrosunun beceriksizliği de onunla eklenince, milli petrolü peşkeş çekecek bir kanunun çıkarılması için gerekli zemin kolaylıkla hazırlanmıştı. O sırada Türkiyenin petrol kaynaklarını kendi başına arayarak bulup geliştiremeyeceği, bu alanda mutlaka yabancı ellere lüzum olduğu düşüncesi ısrarla etrafa yayılmış, Amerikanın Türkiye'de bulunan siyasî ve iktisadî misyonları da bu propagandayı bütün güçleriyle desteklemişlerdir.

Petrol Kanununu hazırlayanların dayandıkları gerekçeler ve parlamento kürsüsünden yaptıkları savunmalar hazin ve yuz kızartıcı belgeler olarak Meclis tutanaklarında. 1954 yılının Mart ayında TBMM'nde konuşan sorumlu hükümet üyeleri ve iktidar milletvekilleri sanki Türk milletinin değil, yabancı şirketlerin temsilcileridir. İşletmeler Bakanı Sıtkı Yurcalı, Türkiyenin petrol bulup işletmekteki beceriksizliğini ortaya koyabilmek için 1933-1954 yıllarını kapsayan yirmi yıllık bir dönem alıp öbür ülkelerle karşılaştırmalar yapmakta petrolün uzun araştırmalardan sonra ancak 1952 de işletilebilir hâle geldiğini unutmuş gözük-mekte son iki yılın üretimini 20 yıl içinde eriterek aklınca kurnazlık etmektedir. İktidar milletvekilleri, dünya petrol piyasasının büyük şirketler kartelinde bulunduğunu, bu şirketlerle başedilemeyeceğini, tıpkı İran gibi onların istediklerine boyun eğmenin en

Mümtaz Soysal

akıllıca iş olacağını kendi dilleriyle itiraf etmektedirler.

Tasarının dayandığı temel felsefeyi şu şekilde özetlemek mümkün: Devlet eliyle petrol işletmeciliği yapmağa imkân yoktur; petrol kaynakları ancak özel teşebbüs eliyle aranıp işletilebilir. Özel teşebbüs deyin ce de, yerli müteşebbisleri değil yabancı şirketleri düşünmek gerekir; çünkü dünyada bu işleri bilen ve gerekli kaynaklara sahip olan ancak onlardır. O halde, Türkiyede petrol işletmeciliğini geliştirmek isteniyorsa, bu yabancı şirketlerin bütün istediklerini yerine getirmekten, ileri sürdükleri şartlara boyun eğmekten başka çare yoktur. Bunun içindir ki Petrol Kanununun temel hazırlıkları âdeta şirketlerin doğrudan doğruya temsilcileri durumunda olan yabancı uzman ve hukukçulara yaptırılmıştır. Petrol Kanunu, bütün resmi formalitelere rağmen, Türk halkının değil, yabancı şirketlerin iradesini ortaya koymaktadır ve uygulanacağı kimselere, yani menfaat sahiplerine hazırlanmış olması bakımından bir hukuk garabetidir. O kadar ki, o zamanlar da Türk hükümetinin petrol müşaviri olarak çalışan Amerikalı uzman Batzel bile, yabancı şirketlerin hazırladıkları tasarını görünce, bu soygun karşısında vicdanının sesini dinleyip isyan etmekten kendini alamamıştır.

Kuyu kazıcılar

Yabancı ellere hazırlanan Petrol Kanunu o halıyla de yeterli görülmemiş ve sonradan iki değişikliğe daha uğrayarak tam istenen şekle sokulmuştur. 13 Mayıs 1955 ve 29 Mayıs 1957 tarihli bu değişiklikler de tıpkı hükümetin isteği üzerine üç günde «takdim ve müstaceliyet», yani öncelik ve ivedilikle kabul ediliveren. Mart 1954 metni gibi, yabancı şirketlerin dileklerini yerine getirmekte, tanınan kolaylıkları genişletmektedir.

Petrol Kanununun en tipik maddesi, ama cı açıklayan şu ikinci madde:

«Madde 2 — Bu kanunun maksadı, Türkiye Cumhuriyeti petrol kuyularının hususî teşebbüs eli ve yatırımlarıyla süratle,

fasılasız ve verimli bir şekilde geliştirilip kaymetlendirilmesini ve bu maksada uygun olduğu nisbette Türkiye dahilinde yabancı menşeli petrol ile yapılan petrol ameliyatının aynı surette inkişafını sağ amaktır»

Böyüce, Türk Devleti, kendi kaynaklarını kendi eliyle değerlendirmek hakkını yine kendi eliyle ortadan kaldırmış olmaktadır. Nitekim, Türkiyede devletin petrol işletmeciliği yapabilmemesi ancak özel teşebbüs kılıfına büründürmek zorunda kaldığı kuruluşlar yoluyla olmaktadır ve Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı bu Kanunun yarattığı bir zorunluluğu ifade etmektedir. Ama, Kanunun gözünde, TPAO'nun bir Mobil veya Shell şirketinden farkı yoktur. Yabancı şirketler, kendi kendisini bu derece kolaylıkla harcayan bir devlet keşfedebilmek olmak tan dolayı ne kadar övünseler yeridir.

Kanunun TBMM'nden geçişi sırasında muhalefet partisi durumunda olan CHP, maddelerin dayandığı temel felsefeye «devletçilik» ilkesi açısından itiraz etmiş, seçim nutuklarında ve mitinglerde Türkiye zenginliklerinin yabancılar peşkeş çekildiğini ısrarla söylemekten geri kalmamıştır. O zamanın muhalefet lideri İsmet İnönü, «biz bu memleketi sokakta bulmadık!» diyordu. CHP'nin çabası, Kanuna «Türkiye'deki petrol kaynakları devletin hüküm ve tasarrufu altındadır» şeklinde sembolik bir birinci madde ekleyebilmekten başka sonuç vermedi. Bugün, «şahsî teşebbüs» ortaklık kurma» imkânı açık kalmak şartıyla, petrol işletmeciliğinin «münhasıran Devlet elinde bulunması» hâlâ CHP programında yer alan ilkelereindir ve Sayın İsmet İnönü başbakanıdır. Ama, Petrol Kanunu fincancı katirlerini ürkütmemek için dokunulmaz bir belge olarak hâlâ ayakta ve katirler, daha iyi çifte atabilecekleri günün hayali gözlerinde, Türkiyeyi sömürerek semirmektedirler.

Parselleme

Petrol Kanununun yabancı şirketlere sağladığı imkânlar saymakla bitmez. İlk bakışta, bütün şirketler için eşitlik esasları gözetilmiş gibidir; ama, bu esaslar, aslında Hazine parasıyla kurulmuş bir işletme olan TPAO'yu kösteklemekten ve Türk petrolünün Türklere eliyle üretimine engel ol-

HALKLARIN VE MİLLETLERİNİN ZENGİNLİKLERİNİ GZİ İHLAL ETMEK BİRLEŞMİŞ MİLLİ VE İLKELERİNE AYKIRI OLAN NIN GELİŞMESİNİ VE BARIŞI MEKTEDİR.

Birleşmiş Milletler Genel

maktan başka bir sonuç vermemektedir. Meselâ, Marmara, Ankara, Sivas, Erzurum, Siirt, Gaziantep, Adana, Antalya ve Ege Bölgeleri olmak üzere, Türkiye dokuz bölgeye ayrılmış, her bölge içinde bir şirket aynı zamanda en fazla sekiz arama ruhsatnamesine sahip olabileceği söylenmiştir. TPAO, elindeki imkânları geliştirerek daha fazla arama yapmak istediği zaman, Türk halkının parasıyla çalışan bu kuruluş kendi ülkesinde elini kolunu bağı hissetmekte, istenen genişlikte faaliyet gösterememektedir. Öte yandan, ilk parselleme ve vurgun yıllarında arama ruhsatnamelerini ellerine geçiren yabancı şirketler, uzun bir süre, arama faaliyetlerini savaşıyla durmuşlardır. Yabancı şirketlerin yer yer petrol bulup işletmedikleri veya az işlettikleri de zaman zaman rivayet olarak dolaylı olarak ta. Bu rivayetlerin ne derece doğru olduğunu, Petrol Dairesine düşen denetim görevinin tam olarak yapıp yapılamadığını kesin şekilde söylemek güçtür. Muhakkak olan birşey varsa, o da yabancı petrol şirketlerinin, kurdukları tasfiyehanelerde Türk petrolü işlemekten, Yakın Doğudaki başka kuyulardan çok ucuza getirdikleri petrolü işlemeyi ve Türkiye'deki kaynaklarını ilerideki sıkıntılı günler için rezerve olarak bulundurmaya tercih ettikleridir. Ham petrol ithalinin hükümetçe sınırlandırılışından hemen sonra, bu şirketlerin arka arkaya petrol bulmağa başlamaları herhalde tasadıften ibaret değildir.

Türkiye kaynaklarını Türklere eliyle işletme ilkesine karşı çıkarılan engeller bundan ibaret değil. Meselâ, bazı petrol arama bölgeleri, milli güvenlik sebebiyle Bakanlar Kurulunca aramaya kapalı tutulunca, TPAO da, tıpkı yabancılar gibi, kendi ülkesinde faaliyet gösterebilmek imkânını bulama-

TÜRKİYEDE YAPILAN PETROL SONDAJLARI

1955 - 1963

Yıllar	T.P.A.O. (Metre)	Artış %	Yabancı Ş. (Metre)	Artış %	Toplam (Metre)
1955	15.241		1.000		16.241
1956	15.989	+ 4.91	3.098	+ 209.8	19.087
1957	12.465	- 22.0	11.681	+ 227.0	24.146
1958	19.426	+ 55.8	28.331	+ 142.5	47.757
1959	24.553	+ 26.4	36.127	+ 27.5	60.680
1960	27.624	+ 12.5	38.710	+ 7.1	66.334
1961	43.022	+ 55.7	45.668	+ 18.9	88.690
1962	47.178	+ 9.7	25.865	- 43.4	73.043
1963	59.441	+ 26.0	24.734	- 4.4	84.175
Toplam	264.939		215.214		480.153

hasebe sistemlerinde rastlamak mümkün; kavram, içinde maden bulunan bir alanda ki kullanma hakkının elde edilebilmesi için yatırılan sermayenin amorti edilmesi ama canı güdüyor ve sermaye yatırılan kaynağın bir gün gelip de tükeneceği gerekçesine dayanıyor. Ama, Amerikadaki petrol karteli, bu kavramı ustalıkla kullanmasını bilmiş ve % 27,5 gibi akıllara durgunluk verecek derecedeki yüksek bir oranı yasama organına kabul ettirmeyi becermiştir. Tek-saslı petrol milyonerlerinin türlü dalaverelerle devam ettirdikleri bu oyun Amerika-da uzun yıllardan beri tenkit konusudur, fakat kartelin korkunç mali gücü karşın-da bu konuya dokunmağa bile kimse cesaret edememektedir. Hatta, denir ki Başkan Kennedy'nin öldürülüşünde, kendisinin bu noktayı kurcalamağa başlamış olması da rol oynamıştır! İşte, petrol karteli, dünya üzerindeki bu zorbalığı Türkiye'de de gös-termek imkânını bulmuş ve % 27,5 bütün hasmetiyle Türk kanununa da oturmıştır.

Burada, petrol şirketlerine tanınan bütün indirim imkânları gözden geçirilecek değil. Ama, bunlardan başka, bir de gümrük vergileri bakımından tanınmış olan kolaylıklara dokunmakta fayda var. Petrol hakkı sahipleri, kendi petrolcülük faaliyetleri için gerekli bütün malzemeyi, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 25 yıl süreyle, yani 1979 yılına kadar, «gümrük ve diğer ithal vergi ve resimlerinden muaf olarak» ithal ederler. Ayrıca, 1957 de yapı-lan değişiklik, yabancı şirketlere, Türkiye-de işlemek üzere dışarıdan getirecekleri petrolü de «gümrük ve diğer ithal vergi ve resimlerinden muaf olarak» ithal etme imkânını vermektedir. Yabancı şirketler böylece dışarıdan çok bezinli getirilecekleri petrolü Türkiye'de işlemek, ondan sonra da «dünya rayıcı» üzerinden Türkiye'ye satmak kolaylığını bulmuşlardır. Aslında, bu «dünya rayıcı» dedikleri şey de, kendi kendilerine tesbit ettikleri ve peçelerine düşen ülkelere zorladıkları bir fiyatın ibarettir. Son günlerde Türkiye'nin Romanyadan gaz yağı ithali için anlaşma imzalaması ve Doğu Blokundan petrol ithal etme tehditlerinde bulunması üzerine, yabancı şirketler «imkânı yok, değişmez!» dedikleri fiyatları % 25 kırmak zorunda kalmışlar ve dış politikada bağımsızlığa doğru çok hafif bir kayma bile hemen meyyasını vermekte gecikmemişler. Ama, bu arada, 10 yılda 2 milyar Türk lirası aşkından yabancı şirketlerin kasasına girmiştir.

Petrol Kanununun genişletilmiş hükümlerinden faydalanılarak kurulan ATAS tasfiyehanesi de, Türk borçlarının yabancı yatırımlarına haline getirilmesinden ve yeni çalışma alanlarının açılmasından başka büyük bir yenilik getirmemiştir; çünkü kârlarının büyük bir kısmı dışarıya transfer edilmektedir.

Zaten, petrol şirketlerinin burnunu kırmak için şimdiye kadar bu kadar uzaklara gitmeğe bile lüzum yoktu. Geçmiş yıllarda, Türk hükümetleri, devlet dairelerindeki Amerikalı komisyonerlerin sultasından ve Amerikan İktisadi Yardım Teşkilatının sınırlamalarından kendilerini kurtarabilselerdi, meselâ devlet sermayesiyle çalışan ENI adındaki İtalyan milli şirketiyle çok elverişli anlaşmalarla işlemek mümkün olabilirdi. ENI, hem Sovyet petrolü ithal ederek düşük fiyatlarda dünya piyasasına sürmek ve petrol kartelinin korkak cesaretini göstermiştir. Aynı zamanda, petrol alanlarına sahip ülkelerle giriştiği anlaşmalarda da son derece elverişli şartlar ileri sürmekte ve meselâ ortaklaşa işlettiği petrollerde kârın % 75'ini hak sahibi hükümete vermeğe razı olmaktadır. Türkiye'deki yabancı şirketler ise, kâr üzerinden ortaklığa gitmek yerine, kuyubastında, çıkardıkları petrolün % 12,5'ini «devlet hissesi» olarak verip işin içinden ayrılmaktadırlar.

Milletlerarası kurnazlıklar

Açıkgöz petrolcüler, ENI gibi kuruluşların Türk hükümetiyle işbirliği yapmasını önle-

menin de yolunu bulmuşlardır. Petrol Kanununun 1955 te değiştirilen 12. maddesine göre, «yabancı devletlerin doğrudan doğruya veya dolayısıyla idaresinde müessir olabilecekleri miktarda veya şekilde mali il-gileri veya menfaatleri bulunan hükmi şahıslarla yabancı bir devlet için veya yabancı bir devlet namına hareket eden şahıslar... Petrol hakkına sahip olamazlar ve petrol ameliyatı yapamazlar.» Madde, ilk bakışta, petrolün devlete işletildiği Doğu Bloku ülkeleriyle ilgiliymiş gibi gözükür ama, asıl amaç, ENI gibi «küstahların» Türkiye'ye sokulmasını önlemektir. Bereket, Bakanlar Kurulu kararıyla bu maddeye «istisna ta-nınmak» imkânı vardır ve cesaretsiz hükümetlerin manevra alanı henüz tamamiyle kayıtlanmış değildir.

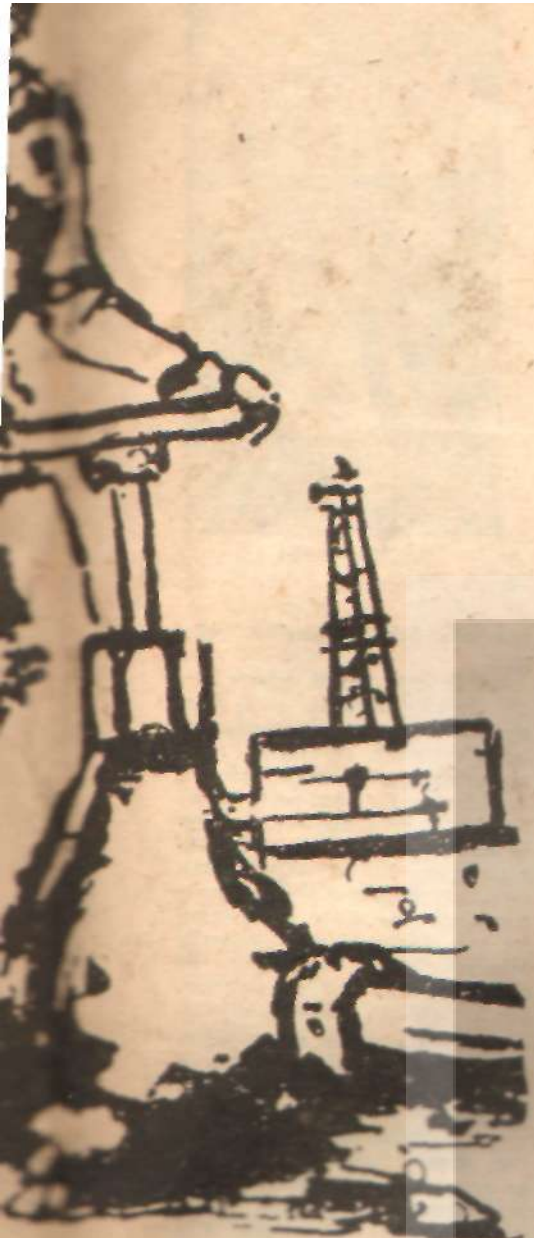
Milletlerarası şebekeler. Petrol Kanunu ile Türkiye'ye çöreklenişini sağlamlaştırmak için, Türk hukuk sistemini altüst eden ve Amerikan usullerini aktaran yollara gitmek ten de çekinmemişler. Petrol Kanunundaki «petrol komisyonları» Türk idare sistemine tamamiyle yabancı bir usul. «Bakanlığa» değil, «Bakanca başlı» bir Petrol Dairesi kurulmuş; petrol şirketlerine Daire kararlarına karşı «Bakan nezdinde» itirazda bulunmak hakkı tanınmıştır. Bakan, bu itiraz üzerine meseleyi bir «petrol komisyonu»na inceletecek ve böylece Bakanın gözünde, bir devlet dairesiyle bir şirket, haklarında hakem mütalâası verilen iki eşit hasım durumuna sokulacaktır. Ustelik, hakem mütalâasına dayanarak Bakanca alınan kararlar karşı keî Danıştaya gidebildiği halde, Petrol Dairesinin yapabileceği birşey kalmıyac. Petrol Kanunu, Türk idare hukukunda bulunmayan acalıp bir hakemlik usulünü devlet işlerine sokmuş ve parlamento da, ne

Bir defa ilk adım ve pek güçlü olmayan hükümetlerce de başarılabilecek bu hamle olarak, Petrol Kanununda, arama ve işletme bakımından TPAO'nun karşısına dikilmiş engellerin yıkılması ve bölgeler içinde araştırma alanı sayısındaki sınırlamanın kaldırılması gerekir. İkincisi, Türkiye'de üretilen petrolün işlenmesine öncelik tanın-malı ve hiç olmazsa kamusal kesimdeki bütün petrol ihtiyaçlarının TPAO ve Petrol Ofisi tarafından karşılanması gibi ilkelere kanunî sağlanılık ve statü verilmelidir.

Petrol Kanunu, bugünkü niteliğiyle, yani Türk halkının soyuluş ölgesi olarak daha fazla ortada duramaz; mutlaka değiştirilmelidir. Kanunun yabancı özel teşebbüslere tanıdığı imkânlar, Türkiye'nin petrol konusunda beceriksizlik kompleksi içinde bulunduğu, yabancı sermaye hayranlığının hastalık haline geldiği, petrol kartelinin dünya üzerinde tek söz sahibi olduğu ve dış politikada tam bağlılığın hüküm sürdüğü yılların kalıntılarıdır. Bugün artık durum değişmiştir. Petrol şirketleri elbette ayrıcalık durumlarını sürüp gitmesi için türlü yollara başvuracaklar şantajlara girişecekler, kiralık kalemlere yazı yazdıracaklar politik ve ekonomik alandaki yabancı misyonlar eliyle baskıya başlayacaklar, sözün kısası dünyanın heryanında yaptıklarını Türkiye'de de yapmağa cesaret edeceklerdir. Ama, buna karşılık, dünya petrol piyasasının durumu Türk petrolcülerinin ferseye rağmen gösterdikleri büyük başarı ve ilerlemeler, dış politikanın genişleyen imkânları, kartelcilere «hayır» dememizi kolaylaştırıyor.

İdeal olan, Türkiye'deki petrolün arama, üretilmesinde, işlenmesinde ve dağıtımında devlet tekelinin kurulmasıdır ve bu, güçlü bir hükümetin başarılacağı kadar güç bir iş değildir. Türk petrolünü millileştiren bir kanunla bütün arama ve işletme ruhsatnamelerini iptal etmek, işletme sahiplerinin isteyebilecekleri miktarları Anayasa gereğince on yıl taksitle ödemek ve bu arada, bugün pek kârlı gördükleri, «tükenme payı» gibi unsurları kendileri aleyhine kullanmak mümkün. Dağıtım şebekesinin tek elde toplanması, şimdi görülen israfa son verecek, işlek yollar boyunca birkaç metre aravla kümelennmiş kuruluşlar yerine, gerekli ayarlamalara göre işleyebilen bir sisteme gidilebilecektir. Türkiye'de üretilen petrolün ülke ihtiyaçlarını karşılayabilir hale geleceği günler yakındır; o gün lere kadar da büyük kartel dışında yararlanılması mümkün olan birçok imkân var. Petrol Ofisine şimdiden çok elverişli teklifler yağmağa başlamıştır bile. Artık kimse, Türkiye'ye «petrolünüzü keseriz, ulaştırmanızı felce uğratarız» diyebilecek durumda değil. Esasen yabancı şirketler, Türkiye'de petrol bulup işletmeler de bundan bizim faydamız olmayacaktır. Son bir araştırma, ATAS mahsul bolasına göre, 1 milyon ton ham petrol işlediği takdirde, yabancı firmanın 320 milyon lira kâr sağlayacağını ortaya koymuştur. Bu kâr üzerinden Petrol Kanununun imkân verdiği azami vergi de alınsa, yabancı şirket, 18 milyon 300 bin dolar döviz transfer edebilecektir. Bu miktar petrolün ithalât maliyeti ise, tenzilatın önce 21 milyon dolardır. İthalât sağlanan tenzilat ile, döviz bakımından, yabancı firmanın yerli petrolü işlemesinden çok daha avantajlı olacaktır. Yerli petrolü mutiaka kendimiz bulup işlemeliyiz.

Bütün bunları yapabilecek hükümetin, aynı zamanda, Türkiye'nin kalkınmasını bir «kendi kendine inanç» davası olarak gören, çalışmayı en büyük değer sayan ve başı dik yaşama gururunu herkese aşılabilen bir hükümet olması gerek. Bugün, petrol şirketlerinin satılmış kalemlerle sosyalist düşüncüye saldırımları, sosyalizm çoğunluk rejimini olarak iktidara geldiği zaman bu temel şartın kendiliğinden gerçekleşeceğini bilmelerindedir.

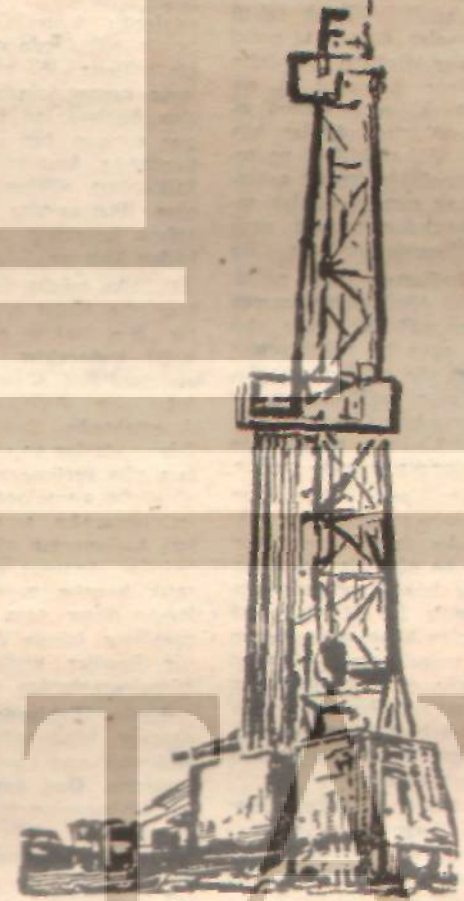
MİLLETLERİN KENDİ TABİİ KAYNAK LARINDAKİ EGEMENLİKLERİNİ VE MİLLETLER ARASI İŞBİRLİĞİNİN KORUNMASINI ENGELLE-

Merkez Kararı (14 Aralık 1962)

...mektur. Ouz yandan, yabancı şirketler, ilk günlerde ortağı sürdürdükleri başdöndürücü faaliyetler ve kredilerle, uzun yıllar petrolle ilgili devlet kuruluşlarında çalışmış ve kay-naklar bakımında çeşitli bilgilerle sahip ol-muş kimseleri bünyelerine almak imkânını bulmuşlardır. Ruhsat yağması sırasında, bun karakterizlerin bu bilgilerini de bir-likte gülerip satarak elverişli birçok arama alanının yabancı ellere geçmesinde rol o-yunmuşlar, ortada hayli kabarık rakamlar-ın altında yine ardi arkası kesilmeyen belgeler halinde.

Mali kolaylıklar

Petrol Kanunu, tanınan mali kolaylıklar bakımından Türkiye'yi yabancı şirketler için cennet haline getirmiştir. Yabancı Sermaye Kanunundaki kolaylıkları kat kat aşan bu imkânları, burada bir iki sayfa içinde değeri üstünlüklerle bile imkân yok. Bir defa, «tükenme payı» denen bir kolaylık var ki, petrol kartelinin Ameri-kan hükümetine kabul ettirdiği bir imkân aynı zamanda Türkiye'de tekrardan ibaret. Petrol hakkı sahibi, vergilendirme süreci için devlete ödediği veya ödeyeceği devlet hissesini ve devlet haklarını gayrimenkul değerinden düşmeğe kalkacaktır. Bir de geri kalan miktarın % 27,5'ini «tükenme payı» olarak vergi dışında bırakacaktır. Bu «tükenme payı» denen şey, «amortisman in-dirimine» de karıştırmamak gerek. Petrol arama ve işletmesinde kullanılan araçlar için amortisman indirimi imkânı, buna da pek önem ve keyfi şekilde, yine var. Tükenme payı, petrol işletmeceğinde dikilmi gelen ve Tektaş petrolcülerin ge-çirindikleri bir kavram. Gerçi, maden ya-nakları ve ormanlar için de buna benzer kolaylıklara bütün ülkelerin vergi ve mu-

yanak ki bunu böylece kabul edivermiştir. Şirketler, «bakan nezdinde itiraz» hakkına sahip olmakla, devlet memurları kademesin de sonuçlandırmadıkları işleri, siyasi ka-demeledeki oyunlar ve baskılar yoluyla başa-rtıya ulaştırabileceklerini hesaplamışlardır.

Çıkış yolu

Haysiyet sahibi ve bu ülkenin zenginliklerini yabancı parazitlerin elinden kurtar-mağa azimli kimselerin petrol konusunda yapacakları çok iş var. Bunların başarılı ol-ması herşeyden önce güçlü, inançlı ve halk ç bir hükümet ister.

Turhan Feyzioğlu

Mehmet Ali Aybar

Ahmet Yıldız

İhsan Sabri Çağlayangil

Ekrem Alican

Bir güzel içlerini döktüler ve günah çıkarttılar..

Politikacıların açık oturumu

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Talebe Derneği, geçen hafta «Politikacılarımız üzerlerine düşen görevi yapıyorlar mı?» konusunda, sadece politikacıların katıldığı ilgi çekici bir açık oturum düzenledi. Öğrenci Emin Çölaşan'ın yönetiminde, önde gelen politikacıların günah çıkarttığı veya içlerini boşalttığı açık oturum, diğer bir çok açık oturum gibi «Türkiye nasıl kalkınır» meselesinin etrafında döndü dolandı. Oturma katılan politikacıların konuşma sırasıyla Turhan Feyzioğlu, Mehmet Ali Aybar, İhsan Sabri Çağlayangil, Ahmet Yıldız ve Ekrem Alican idi.

FEYZIOĞLU — Her memlekette görevini yapan, yapımayan, yapmak isteyip yapamayan veya kötü yapan politikacı vardır. Politika dışında sevilen insan, politikaya girince tartışılan insan olur. Alkışlanır da, kötülenir de. Politikanın daha bilmediğiniz, bir çok kötü tarafları vardır. Ama politika her seve rağmen asıl bir faaliyettir. Zira politika, toplumu yönetme ve iletme sanatıdır. Gerçek anlamıyla politika, hüriyet olan yerde vardır. Tek parti olan yerde, gerçek anlamıyla politika ve politikacı yoktur. Çok partili bir düzende ise, sıvası partiler bir elin parmaklarıdır. Aynı parmakların da fayda vardır. Ama parmakların avni kökten, Türk milletinden çıktığını, zaman zaman birbirleri ni tırnaklasalar da partiler unutulmazlardır.

Türkiyede politikacının görevi, memleketimizi geri kalmış bir ülke olmaktan çıkarmak ve Mustafa Kemal'in havalindeki Türkiye'yi gerçekleştirmektir. Kalkınma hürriyet düzeni içinde yapılacaktır. Kalkınma avni zamanda içsini, kövlinün istismar pahasına yürütülmeyecek, sosyal adalet ilkesine davadır. Politikacı, bu ölçüler içinde değerlendirilmelidir. Her politikacı, zamanın diline benzettirir. Ezop, en iyi zıvafetin de «kötü zıvafetin de dil olduğunu» söylemiştir. Politika da mesleklerin en «döşü» olabilir, en ivisi de (alkışlar).

AYBAR — Politikacının görevi, Türkiye'nin ilerlemesini gerçekleştirmektir. Ama önce ilerleme kavramında anlaşmalıyız. Yaşanan her toplum, zaman içinde biraz ilerler. Kast edilen ilerleme bu olmasa gerek Türkiye geri kalmış bir toplum 20-30 yıllık gelişmelere rağmen Türkiye vine de geri kalmış bir toplum. Bu sebeple, «politikacılar Türkiye'yi geri kalmıştıktan kurtarmak için üzerlerine düşen görevi yapıyorlar mı?» sorusunu cevaplandırmak lazım.

Türkiyeyi, geri kalmıştıktan kurtarmak için köklü dönüşümlere ihtiyac var. Toprak reformu gerekli. Toprakta olanda alıp olmanaya vermek ve toprak yapısını modernleştirmek zorundayız. Dış ticaret ve kredi müesseseleri halkın yararına işlemiyor. Bir derginin belleğine göre, 1912 vilda, dış ticaret yoluyla 1 milyar doların üstünde döviz kaçırılmış. Dış ticaret ve kredi kurumlarının halk yararına işletilmesi gerekli. Montaj ve ambalajlamaya değil de, yatırım mallarına yönelmiş bir

sanayileşme hamlesine girişmek zorundayız.

Bu köklü değişimleri kim yapacak? Politikacı yapacak. Peki, politikacı hangi sınıfta geliyor? Politikacılar okur yazar kimseler... Okuma yazma bilenler, nüfusun yüzde 40'ı olduğuna göre, politikacı bu yüzde 40'ın vanı azınlığından çıkıyor. Politikacıların hemen hepsi, yüksek tahsil görmüş kimseler. Demek ki politikacı, çok daha küçük bir azınlığın içinden geliyor. Biliyoruz ki, çocuklarını okutabilenler hâkim sınıflar (uzun alkışlar... Aşalar, ağalar sesleri). Milletvekili ve senatörler, genellikle toprak sahipleri, tüccar ve serbest meslek sahipleri arasında çıkıyor veya bunların nüfusuna seçiliyor. Bu çeşit sınıflarla bağli politikacılar köklü dönüşümleri gerçekleştirebilirler mi? Su veya bu kişiden, su veya bu politikacının niyetlerinden söz etmiyorum. Bahis konusu olan, politikacının objektif durumudur. Objektif durumlar ise, kişilerin iradelerinin ve iyi niyetlerinin dışında eelir.

Türkiye'nin geri kalmıştıktan kurtulması için zorunlu olan köklü dönüşümler, uzun sürede her keskin yararına olmaksızın heraber kısa sürede hâkim sınıfların çıkarına karsıdır. Bu sebeple emekçi halktan olan Anayasa taslatamam eksiksiz uygulanamıyor. Fasist kanunlar kalıyor köklü dönüşümler gerçekleştirilemiyor. Uzunlar se da yapı değişikliği getiremeyecek olan şimli bir plan uygulanamıyor (Uzun alkışlar.)

ÇAĞLAYANGİL — Politikacılar Türkiye'nin ilerlemesi için üzerlerine düşen görevi yapıyorlar mı? Benden önce konuşan hatiplerle mutabık değilim. Savın Feyzioğlu çok genel konuştu. Savın Aybar da çoğuna katıldığım fikirlerinde, Türkiye'nin nasıl ilerleyeceği konusunda üzerinde durdu. Bu konuda saatlerce tartışabiliriz. Ben, konunun içinde kalacağım. Politika, insan topluluğunu yönetme sanatı ve fonksiyonudur. Politikacı ise, bu amaçla, iktidar rekabeti içinde mücadele eden insandır. Politikacının, Türkiye'nin ilerlemesinde görevini yerine getirmesi yetki ve organ meselesidir. Buna da iktidar içinde tutanlar sahiptir. İktidarın dışındaki politikacıların görevi ise, yapıcı tenkit tir.

Türkiye'nin bugün bir ilerleme davası var. Aybarın köklü değişiklikler görüşüne katılıyorum. Ama

konuyla ilgili yokken, otprak reformu üzerinde durdu. Valtiyken Amerika'ya gitmiştim. Amerikanın Ziraat Nazırlığı ile hamlelerimiz hakkında görüşümü sordum. Er büyük sermayeniz nüfusunuz dedi. Nüfusunuz toprağa hapsedilmiş, onu kurtarın. Çok olanın toprakını alıp az olana vererek, nüfusu tarımda daha fazla mi hapsedeceğiz? Mesele üzerinde daha fazla durmuyorum. Zira konumuz, Türkiye'nin hangi yollarla ilerleyeceği meselesi değil. İktidar, bir program alın etmiştir. Programını gerçekleştirme çabası içindedir. Görevini yapıp yapmama, haklı haksız seçimlerde belli olacaktır. (Gülüşmeler) Aybar bütün bir parlamento görevini yapmıyor dedi. Bu millet seçim görevini yapmıyor demektir. Fertler hata edebilir, ama sistem hatasızdır. Sistem korunmuş. Politikacılar, üzerlerine düşen görevi yapmaktadırlar.

AHMET YILDIZ — 1946 dan beri en kötü sınavı politikacılar vermişlerdir. Eğer böyle olmasaydı, bugün çok ilerde olurduk. Büyük bir milletiz 150 vildan beri ilerleme çabası içindeyiz. Çok geriden basılanlar bizi geçti. Bunun suçlusu ben de dahil politikacılarıdır. Ama bütün kusuru politikacılar değil, «nasıf» dediği olur. Biz asçılar politikacının önüne koşarken, avdınlar politikacıdan kaçıyor.

Politika bugün iletleri geri bir çöküştedir. Halat çekmeve dönmüş tür. Birli ötekini çekecek ve da halat konacaktır. Bunun feilâket getirmeyi övlemek deveküşlüğü olur. Politikacı gelişmeleri ölemektedir. Bunun Türkiye'de lider olmaları ve akımlardır. Olmaları ön verilmemekte kör döşüşüşü ölmektedir. Sosyal devlet kuracağız ama eski yöntemleri kullanamaz. Yüzevde kalmaktadırlar. Anayasa partiler demokratik havatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Her parti için görün ki partilerin içinde demokratik yoktur. Partiler kişiler etrafındaki kilmelanelerden ibarettir.

Bugün Türkiye'de bir dram oynanıyor. Bütün aktörler ovundan «kâşetçi» ama ovuna devam etmekteyiz. Özel varaj ve çıkarları kısırcandan memleketi kuramıyoruz. Hâkimiyetler vanaçaz. Döve reformları muncikdılar durdular. Muhalefet de aman çok munciklama, sonra akına gelir de vapar dövor. Fakat özel çıkarların kısırcası çok güçlü. Yönetilenler de kusurlu yöneticilerle sıkıştırmıyorlar (Çözüm getir, çözüm sesleri).

Bu memlekette milli irade demek bizimkilerin iradesi demek. Milli çıkar bizimkilerin çıkarı demek. Milliyet bizimkilerin milliyeti demek. Toprak reformu devince direnme bashyor. Efendim, milliyete dokunma diyorlar. Bir kaç kişinin milliyetine savaşı var, binlerce kişinin milliyet sahibi olmasına yok. Hepimizin kantıyla sulanmış bu topraklar, birkaç kişinin malı olamaz.

Elbette politikacıya muhtacdır. Politikacısız devlet idare edilmez. Politikacının üzerine yürü-

yeceğiz, onu çevresiyle, kişiliğiyle işlah edeceğiz. Gerçeklere yönelen politikacı yaratacağız. Anayasa tüm halde uygulayacağız. Menfaat perdelerini indireceğiz. Batı memleketlerinin Doğuya verdikleri afyonun yerlisini bizde imal edenler çok. İhraç edebilecek kadar çok. Bu afyon imalathanelerini yok etmek zorundayız. Özel çıkarlar, reformlara karşı çıkacaklardır. Bataklığı kuracağımız dersene, sivrisinek memnun olur mu?

Türkiyede her yerden alarm iletleri geliyor. Politikacıların ise kufakları tükah. Protokoller iki günde unutuldu. 22 Şubat, 21 Mayıs v.s. hiç bir şey politikacıyı uyandırmadı. Politikacı hem sözüml tutmuyor, hem uyanmıyor. Ama unutulmamalı ki gemiyi batır maya çalışanlara seyirci kalanların da kaderi aynı olur. Kurumlar ve kişiler olarak politikacının yakasına yapışmalıyız.

Politikacının en büyük başarısı kendisine ve mesleğine karşı ilgisizlik yaratmak olmuştur. (Uzun alkışlar.)

ALICAN — Politikacılar görevlerini yapıyorlar mı sorusunu, bir otokritik meselesi sayıyorum. Bu sebeple cevabım, kendi hatalarını da kapsayacaktır.

Türkiye maalesef ilerlememekte. Geri kalmış deyiminin sevniyorum, ama Türkiye az gelişmiş bir memleket. Adam başına geliri 700 doların altında olan ülkelere az gelişmiş deniyor. Türkiye'nin geliri 200 dolar civarında.

Türkiyede, 1953 den bu yana adam başına milli gelir artışı, sabit kalmıştır. 1953 yılı 100 sayılır, adam başına milli gelir endeksi 1960 da 104 tür. Adam başına gelir, 1961 de gerilemiştir. 1962 de 1960 seviyesini bulamadık. 1963 de 105 olabilmiz. 1964 sonunda 1960a karmasına imne yolunda gitmekteyiz. Üst üste yüzde 7 milli gelir artışı hedefini sağlayacak durumda değiliz.

Dış ticaret açık, İhracat yerinde saymakta. Fındık fıstığa dayanan İhracat bünyesi değişmemekte. Artan İhtivaca rağmen İthalat kısıtlanmakta, dışarıya borçlanamıyoruz artmaktadır. 1959'a nazaran, 1 milyar 642 milyon İhra borcu artışı vardır. Çabalarımız ancak artan nüfusu beslemeye yetmekte, bu da dışarıya borçlanmalar sayesinde gerçekleştirilmektedir. Ekonomik ve sosyal yapı değişmemekte, iletleri ülkelerle aramızdaki mesafeye genişlemektedir. Yunanistan'da adam başına milli gelir, 1953'e nazaran sanırım yüzde 49 artmıştır. Bizde ilerleme olmadığna göre, bunun bir sorumlusunun bulunması gerekir.

Aybar, kendi doktrinine uygun hal tarzı tavsiye etmektedir. Başkaları da kendi görüşlerine göre hal çareleri iletleri sürüyorlar. Peşin fikirlerle hareket etmemeliyiz. (Gürültüler). Parlâmentoda muvazene partisiyiz, orada muvazene bulamadık, burada muvazene bulalım...

Millî şura dayanan milli bir harekete ihtiyacımız var. Her müesseseye sorumluluk düşüyor. Sorumluluk sadece politikacının o-

muzunda demek, meseleyi çözmeyiz.

1946'da çok partili hayata girdik. Partiler, maalesef parti taassuplarının emrinde müesseseler olarak çalıştılar. 27 Mayıs, parti taassubunun sonucudur. Liderler, suçludurlar. Liderler, parti taassubu bunu itip, milli taassubun gönüllerine kaysalardı, gerçek demokratik rejim olurdu (Uzun alkışlar). Parlâmentoda, toplumun her kesiminde vazife almış insanlar var (İşçiler, işçiler sesleri). Mecliste üç işçi var, işçiler de çiftçiler de Meclise girmişlerdir. (Onlar ağa, ağa sesleri).

Vaktimiz olsa da ağa mevzuunu belirtsem. Mecliste en büyük grup hukukçu, sonra askerler... Hayli basın mensubu da var. Gazeteci politikacıya ver yansın eder, sonra Meclise gelir. Mecliste aramızda bulamazsınız. Demek ki hastalığın daha köklü sebepleri var. Azelemiş seçmenlerin seçilen de ekonomik haklarının etkisi altında. Yeniden seçilmekten başka endişe yok. Partin kuvvetliyse kalır, değilse gider. Liderler de bunları tahrik ve tesvik ederler. Bunun en yakın günde örneği var. Politika, ahlakı ve fıkri getirmeli. Milli taassubu parti taassubunun yerine koymalıyız. Doktrin bakımından hal tarzı gösterenler var. Yeni Anayasa her sahada kalkınma gerekliliklerini getirdi. Demokratik rejim içinde planlı ekonomi ve sosyal adalet yolunu Anayasa çizmiştir. Ama siz demokratik rejimi sosyalizastırırsanız onu şahsi İktihavası haline getirirsiniz. Bunda demokrasinin günahı ne? Mesele, planlı ekonomiyi fiilhal vatan satında tatbik kovabilmektedir. Bu da, liderler meselesidir, topyekün müesseseler meselesidir. (Uzun alkışlar).

FEYZIOĞLU — Benden önce konuşan hatipler, değişik konular da değişik fikirler öne sürdüler. Ama en güzel konuşmayı «çözüm getir, çözüm» diye seslenen arkadaş yaptı. (Çözüm Aybar'da sesleri). Gerçekten konuşuyor. Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasıdır. Gerisi günah çıkartma ve iç dökmeye ibarettir. Ekonomik ve sosyal kalkınma davamıza nasıl bir çözüm getireceğiz? Alican arkadaşımızın verdiği rakamlar, doğrudur. Kalkınma planının 29 numaralı tablosu, biz en yakın tablodur. 1953=100 esasına göre 1960 da adam başına milli gelir Türkiye'de 104, Yunanistan'da 141, Ortak Pazar ülkelerinde ise 136 dir.

Birinci görev, görülmemiş kalkınma edebiyatı ile kendimizi aldatmamaktır. Ben 1960 tan önce bu akıma karşı çıktım. 1960 tan sonra da gaflet göstermedim. Durum hazin ve düşündürücüdür... Kalkınma hızı, yüzde 7 idi. 7.5 idi gibi ham hayale girmek. Türkiye yağmur, politikacıdan daha çok memleketi etkiliyor. Yüzde 7.5 bile, aslında yüzde 4.5, 1964'te ise adam başına milli gelir artışı yüzde 1 den ibarettir. Şartlarımız ağırdır. Kısa vadede şu veya bu şahıs durumu değiştiremez. Ali veya Veli gelese değişik

şeyler, kötü politikacılar. Geri kalmışlığın nedenleri derindir. Türkiye uzun asırlar sömürülmüştür. Batı servetinin temelinde bu sömürgecilik yatar. Mat baayı bile Türkiye'ye sokmamız iki asır aldı. (Babeuf, Babeuf sesleri). Yüzyılların mirasını bir çır pıda kaldıramayız. Köklü reformlar şart. Meselemiz, plânı muska gibi boynumuza asmak değil; uygulamaktır.

Plân, neden uygulanmadı? Tarımımız geri. Toprak reformu kalkınmamızın ilk şartı. Toprak reformu demeyip, Tarım Reformu diyenler bunu yapamazlar.

Yüz Ankaralının 41'i, yüz İstanbullunun 21'i geçekonduda yaşıyor. Emlâk Kredi Bankası (İks meskene gitmiş. Şimdi halk tipi meskenlere gidilecek. Ama yetmez Sosyal mesken davasına top yekün bir çözüm yolu getirmek gerek. Arsa spekülasyonu var. Gayrimenkullerden çok vergi almak gerekli. Arşadan vergiyi kim önlemiş, toprak reformunu kim önlemiş? (YON'un notu: Fevzi oğlu, bu noktada Yüksek Plânlama Kurulunda arsa vergisine ve toprak reformuna karşı çıkan Alican'ı kast ediyordu.)

40 bin köyün 182 sinde elektrik vardı. Şimdi yılda 180 köye elektrik getiriliyor. 300 köye çıkartılmaya uğraşılıyor. Ama yetmez. Feni başına 200 kilovatt enerji düşen ülkeler var. İfade 255 kilovatt. Davayı nasıl çözeceğiz? Erhard'ın liberal ekonomisi bize model olamaz. Türkiye gelişmiş bir ülkedir. Kendine has me seleleri var. Plân kalkınma şartı. Yolunuz devletçi yoldur. (Uzun alkışlar) O halde, devletçiler diye çıkana karşı durmak değil, onu desteklemek gerekir.

Burada çok içliğin bile 14 saat çalıştırıp, çalıştırılmadık kalınanlar. Yabancı ülkelerde işleri görüyor. Şimdi işleri görüyor. O halde, kalkınma için ne yapmalıyız ve hangi yolu seçmeliyiz?

Bu sorulara sosyal yapıda köklü değişiklikler yapmadan kalkınmamız. Onun tesebbül teyrik olarak, o her şeyi yapar görüşü olan yol değildir. Yol, devletçilerdir. Kalkınmamız, devrimci, halkın ve devletçi olan Atatürkçü yoldur. Ama diktacı, doğma a. İktidarı yolundan geçmez... (Uzun alkışlar). Bu masa etrafında bulunan beş hatip arkadaşın bu noktalarla ittifak etmesini istiyorum. Kalkınmamız, milliyetçi cumhuriyetçi ve hürriyetçi olacaktır. (Bravo sesleri.)

Wikan'a bir noktada katılıyorum. Politikacılar, bir millî şahıslara, bir millî salkın içinde bir meseledir. Plânı uygulamak için, yeni vergiler gerekli. Büyük zıral gelirden verimi arttıracak haksız bir vergi alınmalıdır. (YON'un notu: Fevzi oğlu, Kaldor vergisini, ismini söylemeden savunmaktadır.) Bunu yapmazsak, görsel edebiyattır. Ya düşük kalkınma, ya enflasyon olur. Ama köy köy dolayış, aslında büyük çiftçi verillendirilip küçük çiftçiye hizmet götürüleceği halde, küçük çiftçinin verillendirileceği söylenir. Millî gelirin kaçta kaçını yatırımlara ayıracağız? Asıl soru budur. Plân hedefi 1967 sonunda yüzde 20'ye ulaşmaktır. İkinci dönemde hedef, ortalama yüzde 21' bulmaktır. Bütün partiler ve politikacılar, millî gelirin yüzde 25 ilâ 30'unu yatırımlara ayırmakta, bunun tedbirini bulmakta birleşmelidir. Bunun tedbirini, adil şekilde verillendirmedir. Devletçilerdir. İktisadi Devlet Teşekküllerinin islahatı. Bütün siyasî hayatım boyunca vergi alınmasını ve toprak reformunu savundum. Sandalveyi fikir için terkettim.

Bugün iki üç yıl öncesine nazaran İleri bir noktadayız. Sosya list fikir artık tartışılıyor. (Babeuf'ten ne haber sesleri). Babeuf konusunda sizden önce ben müdele ettim. Ne dolar esareti, ne ruble esareti istiyoruz. Bu yasak dışında, bütün fikirler hür olmalıdır. Nurculuk gibi ortaçağ fikirleri, aşırı sağ belki yasaklanabilir. Ama bunun dışında fikirler hür olmalıdır. Dikta gelmesin diye, Aybar'dan Alicana kadar birleşelim. Kalkınmayı hürriyet içinde yapalım. Bunu yaparsak nehirler teri akmaz. İleri-

ci, Atatürkçü, devrimci kuvvetler mutlaka muvaffak olur. (Uzun alkışlar.)

AYBAR — (Uzun alkışlar ve bravo sesleri) İlk konuşmamda, politikacının görevini yerine getirmediğini söyledim ve bunun sosyal yapıdan ileri geldiğini açıkladım. Türkiye'de hâkim sınıflar, toprak sahipleri ile yabancı ya aracı olan sermayedarlar teşkil etmektedir. Bunlar, reformlara karşıdır. Politikacılar da aynı sınıftandır, ya da bilerek bilmiye rek, bu sınıflara hizmet etmektedir, dedim. Ama politikacının görevi bitmiştir, demedim. Bir cins politikacı daha var.

Konuşmacıların hepsi büyük bir belâgatla Türkiye'nin geri kalmış bir ülke olduğunu ve köklü dönüşümlere ihtiyacı olduğunu belirttiler. Bu hal yeni değildir. En az yüzelli yıldır, yani Batı kapitalizminin yarı sömürgeci haline geldiğimiz tarihten beri durum budur. Köklü dönüşümler gerekli. Konuşanlar dolaylı da olsa, iktidardadırlar. Gerekli reformları kişi olarak ele alsalar da, o parâle köklü dönüşümler gerçekleştiremezler. (Uzun alkışlar) C.H.P. toprak reformundan yana Seviniyoruz. Ama CHP mensupları ele almıyor. Üstelik bir de topraklama kazanıyor. (Uzun alkışlar). Demek ki reform zarureti kabul etmek yetmiyor. Plân yapılmalıdır, vergi alınmalıdır. Gönel. Ama kimin için yapılmalıdır ve hangi iktidarı kuvvetin zoruydu? Bunun iktidarı kuvveti, köklü dönüşümlerden doğrudan doğruya yararlanacak olan emekçi halk kütledir. Ötekiler olamaz. Ben emekçiyim. Üstelik yararlıları gördünüz. Emekçi halkımız her gün uyanıyor. Toplumcu aydınlar, halkı örgülemek ve demokratik yoldan iktidara gelmesine yardımcı olmak istiyor. Batı demokrasisinin şartı da bu. Emekçi de, sermayenin de haklarını gözetiyor. Biz ise demokrasiyi hâkim sınıfların tahteravallisi yaptık. Bu sebeple meselemiz bir iktidarı değişikliği meselesidir. Emekçi halkın kendisinin iktidara gelmesi meselesidir. Asıl büyük değişiklikler o zaman yapılacak, toprak aşası sistemine, kap-kaç ticaret sistemine bu iktidarı değişikliği son verecektir.

Türkiye o zaman her bakımdan bağımsız olacaktır. (Uzun alkışlar). Bugünkü düzen bizi politik ve ekonomik bakımdan bağımlı yaptı. Atatürk, ekonomik bağımsızlık demisti. Emperyalizme ve kapitalizme karşıydı demisti. Siyasal bağımsızlığı gerçekleştiren Atatürk'ün ömrü, ekonomik bağımsızlığı gerçekleştirmeye yetme-

di. Sonrası malûm. Yeniden, bağımsızlığımızı gerçekleştirmek durumundayız. Türkiye'nin kalkınma davası, yeniden bağımsızlığa kavuşma davasıdır. Bunu demokratik düzende yapacağız. Ama tam bir demokratik düzende.

Yoksa, mevcut bir tahakkümü sürdürmek için değil. Fikir özgürlüğü savunuyoruz. Ama bu özgürlük, emekçi halkın sözcülerinin fikir özgürlüğünü susturmak için olursa, özgürlük anlam ve kavramını değiştirir.

27 Mayıs'tan sonra dertler su yüzüne çıktı... Daha önce biçimsel hürriyetler savunuluyordu. Bunlar da uğrunda savaşılacak şeyler. Ama bunlar sadece iktidara gelmek için kullanılırsa demokratik olmaz.

Türkiye'nin kurtuluşunu, mutlaka yeni bir sosyal sınıf sağlayacaktır. Bu sosyal sınıf, emekçi halk kütledir. Politika çok kutsal bir ödevdir. Politika, emekçi halkın temsilcisi olursa, kutsal anlamına tam mânâsıyla kavuşmuş olur.

Benden önce konuşan hatipler, hastahk azgelmış ülke olmakta dediler. Azgelmış bir bakıma sebep, bir bakıma da netice. Ne den azgelmış? Tanzimattan bu yana uğraşmış yönedik. Reformlar yaptık. Neden olmadı? Zira bunlar temele imleyen üst yapı reformları. Hâkim sınıfları zararsız hale getirmedikçe, halkı teşkilatlandırmadıkça temele inemez. Asıl millî dava bu. (Alkışlar.)

Hepimiz tek bir milletin fertleriyiz. Ama sosyal yapıyı inkâr edemeyiz. Toplum sınıflara ayrılmıştır. Sınıflar arasında çıkar farkları vardır. Hâkim sınıf, ihtiyarlamıştır. Tarihi görevini yitirmiştir. Bundan dolayı, toplumun ilerlemesi, bu sınıfların iktidardan çekilmesiyle, yerini emekçi sınıflara bırakmasıyla olur. Emekçi sınıflar, meselelerimiz elbette bir günde çözecek değildir. Ama bilecektir ki, kendi kardeşi Mec listedir, katlanılan fedakârlıklar onun yararına. Bu sebeple, fedakârlıklara sevecek katlanacaktır. Emekten yana bir plân, halkın doğrudan doğruya katıldığı emekten yana bir devletçilik uygulanacaktır. Ama emekten yana bir plânın emrinde bir özel teşebbüs yararlı hale gelecektir.

Bir çeşit politikacı görevini yapamıyorsa, emekçi halktan yana politikacı görevini yapıyor. (Uzun alkışlar.)

ÇAGLAYANGİL — Birçok noktada anlaştık. Kalkınmanın demokratik nizam içinde olması ve azgelmış geminin köklü islahatı noktalarında birleştik. Nerle-

miş nasil gerçekleştirileceği yolun da ise çeşitli görüşler var. Biri devletçilik der. Öteki doktrine uygun şekilde toplumun sınıflaşması tezini haklı olarak savunur. Sosyal bir istihale, gözümüzün önünde cereyan etmektedir. Sınıflaşmak bir zaruret olarak kabul edilebilir. Fevzi oğlu, devletçilik dedi. Bunun karşısında sosyal liberalizm var. Sosyal liberalizmi savunanlar aforoz edilmelidir. Ak sine mevcudiyetleri, her iki taraf te ifratları törpüleyerek yararlı olur. Devletçilik, iyi yol değildir. 60 milyar yatırılmış devlet teşebbüsleri, yılda 500 milyon zarar eder. Bu sermaye yüzde 2.5 ile işletilse, 2 milyar lira varidat sağlar.

Sayın Aybar'ın sınıflaşma fikirlerine hürmet ediyorum. Bundan zevk duyuyorum. Ama bu sınıflaşmayı önleyen bir hal mi var? Seçimlerde herkes umdelerini söylüyor, her vasıtayla. Bunu önleyen bir tahakkümü mü var? Eğer tahakkümü halkın bonsansı ise, onu halkın elinden alamayız. Halk kaderini çizmekte büyük tecrübe sahibidir.

Büyük Türkiye'yi yaratmayı inhisar altında tutmak, tek çözüm yolu getirmek çıkar yol değildir. Tek açıdan, tek zümre tarafından kalkınma olmaz, elbirliği ile olur. Karşı ve yan fikirlere yer vererek olur.

YILDIZ — Çözüm gösterin diyorlar. Meselelerimizin çözümünü biliyoruz. Siz de, biz de biliyoruz. Onun için mesele, perdenin arkasındaki işlerde konuşan arkadaşlar yapamaz diyorlar.

Biliyorlar ama yapamıyorlar. Özel çıkar kâcını pençesinde sıkıştırıyorlar da onlar yapamıyorlar. 27 Mayıs'tan sonra güçlü akımlar ortaya çıktı, bu akım geliyor. İstesek de, istemesek de geliyor. Napolyon bu akımların önünde duran devriller diyor. Akıllı politikacı odur ki, bunlara yön verir.

Devletçilik mi, özel teşebbüsçülük mü deniyor. Bizdeki halleriyle ne devletçilik ne de özel teşebbüsçülük. Verimsiz berbat bir devletçiliğin yanında, devleti sömürmek isteyen bir özel teşebbüsçülük var. İktisat de asıl. Devletçilik ten yanayım, ama hasta olmamak şartıyla. Biz iki hastayı karma ekonomiyi diye bir odaya koyduk. Karma ekonomiyi odada ama, bir odada iki hasta oldu.

Politik sistem, özgürlüğe dayanmalı. Ayrıca, katılaşmış doktrinlere, dogmatizme karşı olmalıyız. Ben buna gerçillik derim.

Reformlar şart. Gelgelelim, reformun aleyhtarları reformların doğrudan doğruya karşısına çıkmıyorlar. Vergi vermek istemiyen ben vergi kaçırılmaya alırım, vergi vermem demiyor. Bu dinsizlik tir, imansızlıktır, komünistiktir diye bağırıyor. (Uzun alkışlar).

Köyde oturan adam da esasen dünyada bir şey bulamamış, bari öbür dünyayı kaybetmiyeyim diye reformlara karşı çıkıyor. Öyun bu. Ama yine de halk uyanıyor. Ben çok umutluyum. Şimdiden bile politika işnele fiçiya döndü. Bu fiçiyi içinde duran zümre, eninde sonunda düzelecek. Ama alışkanlıklar var. Politikacı aşırı direnme göstermezse, mutle yararlar yakındır.

Düşün Yayınevi'nden

- Düşün Yayınevi, 1963 yılı şubatının bir pazar günü, binanın alt katında çıkan bir yangınla yanmıştır.
- Yayınevindeki bütün kitaplar da yanmış olduğundan, okurlarımızın sürekli olarak istedikleri kitaplar gönderilememiştir.
- Yangından iki yıl sonra Düşün Yayınevi yeniden kurulmuş ve çalışmaya geçmiştir.
- Düşün Yayınevi'nin ilk kitabı olarak, Aziz Nesin'in dört kitabı birarada (Damda Deli Var, Gıdırdı, Bay Dündük, Ah Biz Esekler) bir cilt içinde yeniden basılıp pek yakında okurlarımıza sunulacaktır.

Saygılarımızla
DOŞUN YAYINEVİ - Çağaloğlu, Nuruosmaniye,
Atasaray No. 206 İstanbul

(YÖN - 34)

Salata
mayonez
ve bütün
yemekleriniz için

SAFİYETİ
GARANTİLİ
HALİS

KOMİLİ

ZEYTİNYAĞLARINI KULLANINIZ

NECİMİ KOMİLİ
Kutlu Han Bahçekapı
İstanbul

ANKARA SATIŞ YERİ
Işıklar cad. Gürsel Pasajı
Tel: 11 40 65

Sabun deyince.. KOMİLİ
Zeytinyağı deyince.. KOMİLİ

Grev gözçüsü kus, Östrak ile görüşüyor

Berec'in grevci işçileri arasında

Röportaj: S. Akalın - Ö. Okay

İlk defa grev yapıyorlardı... Toplu barçetin, bir birine destek o'mantı bilincinde ilk defa u laşıyorlardı...

İlk defa tiyatroya gittiler... İlk defa bir folklor ekibi onlar için gösteride bulundu.

Türk Yüksek Öğrenim Gençliği ilk defa bir grevi bütün gücü, bütün imkânlarıyla destekledi...

Kadın işçiler, bir grevde ilk defa grev gözçülüğü yaptılar...

Aşağıda okuyucularınız, birkaç saat aralarında kaldığımız Berec'in grevci bin işçisinden bir kaçının hayat hikâyesini, onların greve zorlayan şartların kendi ifadeleriyle nedenlerini...

«Ben Samsun'un Çarşamba kasabasında 16 yaşında. Berec Pili Fabrikasında 2612 numaralı işçi kız Sevinç Gülsuna. 1960 yılında İstanbul'a geldik. İlkokulum beşinci sınıfa kadar okuyabildim. Fabrikadan aldığım parayla 7 nüfusa bakardım.

Babam da benim gibi bir işçiydi. Yani ben de babam gibi bir işçi oldum. Babam eskiden General Dikiş Makineleri Fabrikasında çalışırdı. Metal-İş Sendikasına dahil olduğu için 5 ay önce işinden çıkarıldı. Şimdi boş geziyor. Annem yıllardan beri hastadır. Biraz iyileşince, biraz yorulunca bana veya kardeşlerime sinirlenince dışarı bayılır. Biz onu kendi haline bırakırız. Elimizde bir şey gelmez ki... Şimdiye kadar hiç doktor eli değmedi an-nemin vücuduna. Doktor parayı gelir ağabey. Bizim doktora ve reçete paramız olmadı ki hiç.

Benden küçük daha dört kardeşim var. İkiisi ilkokul öğrencisi. İkiisi daha küçük.

Üç yıldır bu fabrikada çalışıyorum. 10 günde 90 lira kazanıyorum. Evimizin tek geliri işte bu paradır. Bunun 110 lirasını ev kırasını veriyoruz. Geri kalımla da 7 nüfus yaşamaya çalışırız. Mahalle bakkalından alışveriş ederiz. 250 lira borcumuz var. Evimizde gaz lambası yanar. Odun sobasıyla ısınırız.

«Ben Fatma Aydın. Ben de Samsun'luyum. Babam inşaat işçisiydi. Ciğer hastasıdır. Babam Babam hastalanınca Müdür Beye çıktım. Bana biraz para vermesini rica ettim. Sendikaya kayıt olduğum için bana avans vermedi. Muhtardan bir fakir köylü ahp. Belediye'ye başvurduk. Bir süre Heybeliada Sana natoryumunda yattı. Babam. Git-tiğinden iyi gelmedi, şimdi boş geziyor. Allah'tan gelen hastalığı ne denir? Annem de çok yaşlıdır, çalışmaz. 10 günde 85 lira al-

ırım. Bu parayla annem, babam, ben, ilkokula giden iki kardeşim geçinmeye çalışırız. İki ağabeyim askerdir. Onlara da biz para göndeririz.

Evlenmeyi nasıl düşünüyorum ki... Ben evlenirsem evimle kim bakacak?

Fabrika numaram 3384'dür. Şu andaki vazifem grev gözçülüğü. Açlıktan da ölsek greve devam edeceğiz.»

«Ben Niğde'li Hayrettin. İçli 6 lira yevmiye ile girdim bu işe. Şimdi 10 günde 130 lira alırım. Fabrikamız fırın kısmında çalışırız. Fırın çok sıcak olur. Sıcak gibi terlenir bizim fırında. Dışarıya çıkınca üstüm bir gün. İnce hastalığa tutuldum. İkinci devre verdim. 6 ay bir yattım. 4 ay bir yattım. İlaçlarımı sigortadan alırım.

Et yemem lazım, biliyorum. İnan olsun ki, ayda 250 gram et yiyeceğim hiç birimiz.»

«Ben Fevziye Sert. 5 yıldır burada çalışırım. 10 günde 105 lira kazanırım. Bizim alle 7 kişi. Babam, annem, üç küçük kardeşim ve ben. Evde yalnız ben çalışırım. Babam eskiden inşaat işçisiydi. Şimdi ihtiyar. 14 yaşındaki erkek kardeşim bir oto tamircisinin yanında parasız çalışır. Diğer kardeşlerim okuyor. Sabahları zeytin-çay yenir bizim evde. Çaydanhıktaki çay, en aşağı iki defa kaynar. Mevsimlerden ilkbahar ve yazı severiz. Bu mevsimlerde ısıtma derdinden kurtuluruz hiç olmazsa. Çıkıp biraz hava alabiliriz kuzularda. Ve kuzulardan topladığımız otlarla yemek yapabiliriz.»

«Ben Şadi Balaban. Arkadaşlarım damat diyorlar bana. Niçin mi? Karnım da bu fabrikada çalışır. İki yıldır gözleştirdik birbirimizle. Defalarca anasından be-besinde istedik. İki bin lira başlık istedikler. Ben iki bin lirayı nereden bulup vereyim. Kaçır-dım kızı. Nikâh yapacağız ama nüfusunu vermediler evden. Biz de kayboldu diye yeniden çıkart-tık. Şimdi kâğıtlarımız askide duruyor. Askıdan önce nikâhla nacağız. Düşünümüzü de sendikamızı yapacak.

Ben kömür dairesinde çalışırım. Kömür dairesinde kırkı kadın-ku olmak üzere yüz kişi çalışırız. Kömür dairesi Allah'ın belası bir yer. Hepimiz simsiyah oluruz. Akşam olunca birbirimizin sırtını arap sabunuyla talası karıştırıp yıkarız. Başka türlü temizleme-nin mümkünü yoktur. Ciğerlerimiz kömür tozu doludur. Zehirlen miyelim diye yoğun yedirirler

Toplu sözleşme ve ücretler

Sendikalara işverenlerle toplu sözleşme yapmak yetkisinin kanunla tanıdığı tarihten bugüne kadar geçen süre içinde yapılan toplu sözleşmelerin başlıca konusunu ücretler teşkil etmiş ve etmektedir.

Yıllarca ücretlerin işverenler tarafından tek taraflı olarak tesbit edildiği, işçi ücretlerinin çok düşük olduğu bir memlekette toplu sözleşmenin ilk uygulaması devresinde bundan daha tabii bir sonuç elbette olamazdı. Fakat in-celenmesi gereken mesele toplu sözleşmelerin işçi ücretleri seviyesine etkide bulunup bulunmadığı ve bunun derecesidir.

Eldeki bilgilere göre bugüne kadar yapılan toplu sözleşmelerle devlet sektöründe olsun, özel sektörde olsun işçi ücretlerine yapılan zamlar genel olarak yüzde 10'u geçmemektedir.

Buna karşılık son iki yıl içinde işçi tüketiminde büyük yer alan gıda maddeleri ile diğer tüketim mallarının perakende fiyatlarında bu yüzde 10 zammı aşan artışlar olmuştur. Bu suretle toplu sözleşmelerle elde edilen zamlar hiçe inmisi ve işçilerin hayat seviyelerinde hiç bir düzelmeye olmamıştır. Bu suretle gerek toplu sözleşme düzeninde gerek planda yer alan sosyal adalet ilkeleri içinde kalmadan beklenen amaçlar gerçekleştirilememiştir.

Toplu sözleşme ile güdülen amaç işçi ücretlerini işverenler tarafından tek taraflı olarak tesbitine engel olmak, işçilerin diğer haklarını kullanmalarına imkân vermek suretiyle ücretlerini arttırmalarını sağlamaktır. Bundan başka sosyal adalet ilkesi içinde kalkınmanın amacı da, adaletsiz bir şekilde paylaşmakta olan millî gelirden işçilerin daha yüksek bir pay almalarını sağlayacak şekilde millî geliri arttırmaktan ibarettir. Fakat tecrübeler göstermektedir ki, ne toplu sözleşmeler ne de planlar işçilerin ücretlerini dolayısıyla millî gelirdeki paylarını arttırmalarına yardımcı olamamışlardır. Bugün durum odur ki toplu sözleşmelerle ücretlere bir miktar zamm sağlanmış olmasına rağmen işçi ücretleri «asgari ücretler» in seviyesinde bulunmakta-dır. Bir işkolundan diğerine ve bir işyerinden diğerine bazı farklar görülmekte beraber genel olarak ücret seviyeleri günde bir olarak 10-12 liranın etrafında dö-lünmektedir. Toplu Sözleşme düzeni ve planlardaki sosyal adalet içinde kalkınma ilkesine rağmen işçi ücretlerinin bu seviyede kalmasının sebeplerini araştırmak şarttır. Bu konuda berseyden ö-ne işverenlerin dayandıkları gerekçeleri belirtmekte fayda vardır.

Toplu sözleşme görüşmelerinde işçilerin ücret zammı isteklerine karşı işverenlerin genel olarak ileri sürdükleri iddiaları şu şekildedir: Üzletmek mümkündür; Akl başında işverenlerin çoğu bugünkü

ücretlerle işçilerin geçim sıkıntısını içinde olduklarını kabul etmekte-dir. Ancak, işçilerin hayat seviyesini arttırmamız tek başına işverenin elinde olmadığı, bunun bir memleket meselesi olduğunu, rekabet şartları içinde bir işverenin diğerinden daha yüksek ücret ödemesini, memleketteki ücret seviyesinin üstüne çıkamaya-cağını, devlet sektörünün ödediği ücretlerin özel sektörünkünden fark olmadığını ve son olarak da vermekte oldukları ücretle çalış-mak isteyen binlerce işçi bulunduğunu ileri sürmektedirler.

Özel olarak yaptığımız araştı-rımlarda da birçok işçinin 12-14 liralık ücretle çalışmaktan fazla şikâyetçi olmadıklarını gördüğümü-zü belirtmek isteriz. Bu işçiler durumlarından neden şikâyetçi ol-madıklarını sorduğumuz zaman al-dıkları ücretle rahatça geçinebi-ldiklerini değil, fakat başka bir işyerinde daha iyi ücretle iş bul-mak imkânından yoksun oldukla-rını bildirmişlerdir.

Bu görüşlerden çıkarılabilecek ilk sonuç şudur: Toplu sözleşme ve plâna rağmen işçi ücretlerini sosyal adaletle bağdaşabilecek bir seviyeye çıkarmak yolunda karşı-laşılan ilk engel «işsizlik» tir.

Gerçekten işsizlik açık ve gizli şekliyle, çalışanlar için en büyük bir tehlikedir. İşverenler çalışan-lara karp, işsizleri kullanmak su-retiyle ücret seviyesini düşük tutabilmektedirler. Her an her-hangi bir ücretle çalışmaya hazır milyonlarca işsiz bulunduğu bir memlekette toplu sözleşme düzeni ve plâna rağmen çalışanların haklarını korumak son derece güç-tür. Bu şartlar ve sendikaların pa-raca çıkıncemedikleri de gözönü-ne alınrsa, toplu sözleşme ve grev haklarına rağmen işçi ücret-lerinin neden düşük bir seviyede kaldıklarını anlamak güç olmasa-gelmektir.

Bu durum karşısında sendikala-rın ödevlerini de iyice gözden ge-çirmeleri şarttır. Sendikalarımızın genel olarak çalışanların menfa-atları ile ilgilenmekte ve bu yol-da çalışanlar kendileri için en büyük tehlikenin işsizlerde geldiğini gözden uzak tutmaktadırlar. Bu sebeple de sendikalar bugün işsizlik meselesine gereken önemi vermemektedirler. Çalışanların sayısına yakın sayıda işsizlerin bu-lunduğu bir memlekette, kanaati-mizce, sendikaların çalışanların haklarını koruyabilmelerinin bir-tek yolu işsizlikle savaşmaktır. Elbette bu, sendikaların tek baş-larına başarabilecek bir iş de-gildir. Fakat sendikalar işsizlige son verecek bir sosyal düzen uğ-runda savaşmaya kararlı olurlar-sa bu yolda ilk adımı atmış olur-lar.

İşçi ücretlerinin toplu sözleşme,

grev ve plâna rağmen düşük se-viyede kalmasının diğer sebebi de memleketimizdeki «asgari ücret-ler» in son derece düşük olması ve işverenlerin ücretleri asgari ücretler seviyesinde tutmak iste-meleridir. Gerek asgari ücretlerin gerekse bugün ödedikleri ücret-lerin çok üstünde ücretler öde-mek imkânına sahip olan işletme-ler ücretleri bu genel seviyede tutmak suretiyle kendilerine büyük kazançlar sağlamaktadırlar. Çün-kü fiyatlar bilindiği gibi en paha-liya mal eden işletmelerin fiyat-ları etrafında teşekkül etmektedir. Diğer maliyet unsurlarını asgar-iye indirmeyi başarmış olan işle-tmeler ücretlerini verimli çalışma-yın işletmelerdeki ücretler sevi-yesinde tutmakla aradaki farkı kendi yararlarına «kârlar» şeklin-de gerçekleştirebilmektedirler.

Böylece aynı işkolunda az kâr eden veya hiç kâr etmeyen işle-tmelerin ödedikleri ücretlerle çok kâr eden işletmelerin ödedikleri ücretler hemen hemen farksız olmaktadır.

Bu durumdan çıkarılacak sonuç sendikalarımızın toplu sözleş-me ve grev yolu yanında uygu-lanması gereken zorunlu olan «asgari ücret» sistemine önem vermeleri zorunludur. Halbuki sendikaların çoğu toplu sözleşme ve grev hakkı ile ücretleri düş-ükler gibi arttırabilmek imkânı-na kavuştuklarını sanarak «asgari ücret» mekanizmasını ihmal et-mişlerdir. Toplu sözleşme görüş-melerinde ücretleri asgari ücretle-rin seviyesinde tutmağa çalışan ve bu yolda başarı sağlayan iş-verenlere karşı sendikaların ücret politikası asgari ücretleri arttır-mak yolunda çalışmaya doğru yö-nelmelidir.

Bu yanında devlet sektöründe-ki ücretlerin de sendikalar tara-fından dikkatle ele alınması gerek-mektedir. Gerçekten devlet sek-töründe son toplu sözleşmelerle ücretlere bazı zamlar sağlanmış olmasına beraber, özellikle çok sa-yıda işçi çalıştıran Zonguldak Kö-mür İşletmeleri gibi devlet sektö-rüne bağlı işyerlerinde ücretlerin seviyesini son derece düşürdüler. Bu da tabiiyle, bir yandan genel ola-rak işçi ücretlerini etkilemeye bir pazarlık kozu vermektedir. Sosyal adalet ilkesi içinde kalkınmayı hedef edinen bir devlet kendi işçi-lerine düşük ücretler ödedikten sonra işçi bulmak sıkıntısı içinde olmayan bir özel sektörün sosyal adalet ilkelerini devlettten daha iyi uygulaması beklenemez. Bu du-rum karşısında sendikaların devleti daha yüksek ücretler ka-bulüne ve uygulamaya zorlamak-tır.

Yukarıdanberi adaltıklarımızı özeltmek gerekirse, bugün için sendikaların çalışmalarını üç a-maca yönlendirmeleri zorunluğa var-dır. Bunlar da işsizlikle savaş ve asgari ücretlerin seviyesini yük-seltmek için bütün imkânlarını kullanmak ve devlet sektöründe çalışanların ücret seviyelerini art-tırmaktır.

Adil Aşcıoğlu

Grevimiz başlıyalı 15 gün oldu. Ciğerlerimizden hâlâ köpür tozu geliyor.

«Ben Safiye Sarafioğlu 17 yaşındayım. 3 yıldır Berec'de çalış-tım. Kazancım 16 günde 85 lıradır. Ben de kömür dairesinde çalışırım. Ben de vücudumu arap sabun-u-talası karışımıyla yıkarım. Erkek arkadaşlarımız sıcak suda yıkanır, biz ise soğuk suda.» Evimiz fabrikaya 45 dakika uzaklık-tadır. Arkadaşım Sevinçle gider-geliriz. Sevinçle iyi arkadaşız. Pazar günleri onunla beraber den-tel örürüz. Ama çeyiz için değil Para için yaparız bunu.»

«Ben Münvever Kaya. 19 yaşındayım. 6 yıldır Berec'de çalış-tım. 10 günde 120 liralık kazan-cım. Sinemaya, eğlenceye parayla gidilir. Biz hep borçluyuz. Borç-tan kurtulmadan eğlence olur mu? Karnımız geçen hafta sen-dikamızın yaptığı gıda yardımıyla doğru dürüst doyabildi ilk defa. Tiyatroya ilk defa gittik hemen hepimiz. Tiyatro bizim hayatımız

an'atıyordu. Keşanlı Ali bir kibrit-ti kolayca kırardı. Fakat 8-10 kibriti kıramadı. Yani bize diyor-du ki, eğer siz birlik olursanız hiç kimse yıkamaz sizi.»

Bizim fabrikada patronlar iyi belki ama, memurlar yok mu? Neler yaparlar bize bir bilseniz. Kadın arkadaşımız hamile oldu-ca onları ağır işe verdiler. Ağır işte çalışıp da çocuğunu düşür-sün diye. Çünkü, eğer arkadaşımız doğum yaparsa izin vermek la-zım.»

«Ben Hasan Kotan. Şair Hasan derler bana. 30 yaşındayım. 3 yıl-dır Berec'de çalışırım. Arkadaşları sendikaya kayıt ettiğim için 5 ay önce işten attılar beni. I

Sendikalar işçilerin güneşi Sendika sağlama başlar her işi Kayıt olanın ağrılmaz başı Kayıt olmayanlar döker göz yaş.»

«Ben Mehmet Akalın. Fabrikaya gireli 10 yıl oldu. İlk açıldığı gün-den beri santra'da çalışırım

Ben eskiden beri sendikalıydım. Fakat patronlar bunu bilmiyor-larını. Kiralık adamlar haberi vermişler. Grev Partesini günü-bu başlıyacaktı. Perşembe günü pa-tronlar beni çağırıyor. Biz send-bizim adanmış sanyorduk. Mo-ğer sen de sendikalıymışın dediler. Beni doğru mal ambarna verdiler. 3 numaralı mal ambarında hamallık yaptım grev gün-üne kadar. Fakat bu arada çö-küşüm de yapılmışlar. Sendikahı oldukları için grevden önce 13 arkadaşımızı daha çıkardılar.»

«Ben Kâzım Dik. Ne yaşımı so-run, ne halimi. Arkadaşlarımızın hayatı gibidir benimki de. Bir iste-ğimiz var sizden: Eğer tanırsa-nız, tanışsınız, yağmurlu çamurlu kış günü buralara kadar gelen Üniversiteli folklorcu arka-daşlara selâm söyleyin. Bir de, haklarımızı ahncaya kadar sizin-le beraber mücadele'eye hazırız, diyen başkanlarınıza. Gönlümüzü fethettiren sağolsunlar...»

Sartre, Aragon ve Simonov Nâzım Hikmet'i anlatıyor

Güzin Dino

Paris'te yayınlanan sanat ve edebiyat dergisi Lettres Françaises, 8 Aralık 1964 Salı akşamı «Nâzım Hikmet'in Varlığı» adlı altında, Salle Pleyel'de bir saygı toplantısı düzenledi.

Bu geceye katılmak için gelenler, saat 19'dan itibaren salonu doldurmaya başladılar, öyle ki, saat 20.30'da 2400 kişilik salonda değil sade oturulacak, ayakta duracak yer bile kalmamıştı. Sıra aralarındaki yerlerde, sahneye tırmanan merdivenlerde, duvarın girintisi ve çıkıntılarında dek salımlı kimseler, künde künde, genç ihtiyar, her cinsten, her milletin dinleyici üşüşmüştü. Tam saatin de gelme tedbirizliğinde bulunan binden fazla kişi, salona girmede ve geri çevrildi.

Toplantıya o gecedeki orada bulunanamayan J. Lurçat, J.P. ve Simonov'un mesajlarının okunmasıyla başladı. Sartre'in Nâzım Hikmet için söyledikleri şunlardır:

«Bu gece sizin aranızda bulunmadığımdan dolayı son derece üzgünüm, öyle de olsa, bu mesajla çok büyük şair Nâzım Hikmet'e karşı saygı gösterisine katılmak istiyorum. Onun eserlerindeki güç ve güzelliği, benden daha iyi anlatacak olanlar olacaktır. Ben özellikle insan olarak büyüklüğünü ve yenilmez gücünü anlatmak istiyorum. Onu, artık çok hasta olduğu bir sırada tanıdım, yaşama ve savaşma direnişine şahittim. Fakat gözümle en çok çarpan şey, buruk uyanıklığı ve alaycılığı olmuştur: Bu adam ki, yüklenişlerden, aralıksız öldürülme korkusundan nihayet kurutulmuştu ve yaşamının sonuna erişmişti, bir çoklarının beveslemesi gibi dinlenmiyordu: biliyor du ki, *olmuş bitmiş bir şey yoktur dış düşmanla savaşmaktan başka* hattâ *kardeşlerin yanlışlarına karşı savaş sürdürmenin de bilhassa ermişliği*. El birliği ile barış uğruna emperyalizme ve faşizme karşı güreştirdi sırada bile, Moskova'da sahneye

konan bir püyesinde, bürokratlardan tehlikelerine karşı arkadaşlarını uyarıyordu. İkinci uçtan hiç birini gevşetmeden, sonuna dek bu çelişmeyi yaşadı; savaşçı insan disiplini, yazar eleştiriciliği. Tutsaklıktan arta kalan gücünü, son yıllarda bu gerginlik çöktürmüştür. Ama asıl bu yönündedir ki, aramızda, bugün, bir insanın nasıl olması gerektiğinin örneği olarak kalıyor. Sağlam dost, yiğit savaşçı, insanlığın düşmanlarına aralıksız düşman, yine de hiç bir şeye gözünü yummadan, her yerde ödevini yerine getiren kişi; insan olgu içinde bu-

lunduğunu, hiç bir yerde oluşa erişmediğini, aynı strada ve durmadan düşmanla savaşta sürdürürken bile, kendi kendimizi etkilemek zorunda olduğumuzu biliyoruz. Kısacası, gereken şey, Pascal'ın Hristiyanlardan beklediği, bugün de savaşçıdan, bu örnekte aydın savaşçıdan beklenebileceği gibi, «hiç bir zaman uyuma mak» gerek. O, asla uyumadı, ne mutlu ki, ölüm, onun ilk ve son uyuyakalışı olmuştur. Aksamadan uyanık düşman, yine de eserleri şimdi nöbeti alıyor, kendinden sonra sizler için onlar uyanık kalacaklardır.»

Aragon'un konuşması

Aragon, uzun konuşmasına Nâzım Hikmet'in bir şiiri ile başladı:

Kale kapısından çıkarken

Ölüme buluşmak üzere

Son defa dönüp baktığımızda şehre

Sevgili şu sözleri söyleyebileceğiz.

— Pek de öyle güldürmedinse yüzümüzü,

Çabıktık gücümüzün yettiği kadar

Seni bahtiyar

kılalım diye

Devam ediyor bahtiyarlığa doğru gidişin.

Devam ediyor hayat...

İçimiz rahat,

Gönlümüzde hakedilmiş

ekmeğine doymuşluk,

Gönlümüzde işğaldan

Ayrılmamın kederi

İşte geldik gidiyoruz

Sen olmanı Halep şehri...

bu şiiri yaşantısı ve şiir anlayışına uygulayan Aragon, «Nâzım dostum Nâzım o kişilerdendi ki, yüreklerine, fedakârlıklarına acılarına paha biçilmez, ancak başkalarının mutluluk ödeneği olabilir; isterse bu mutluluk uzak olsun, o kadar uzak olsun ki, bizden o kadar sonraya kalsın ki, gözlerimizle görmek nasip olmasın, o kadar uzak olsun ki, bütün ömrümüz ve günlerimizin mutsuzluğu ve gece'rimizin mutsuzluğu ancak ilk taşı bizden sonra konulacak olan mutlu bir Halep'in ödeneği olsun... Mutlulu-

ğın, sadece yiğitlerin kolları ve yürekleriyle kurtulmadığını biliyorum. Bunu biliyorum. Bütün bu söylediklerimin romantizm yerine geçebileceğini de biliyorum. Ama ben burada, yaşamının son senesinde, yazdığım tek romanı «Romantikler» adını veren Nâzım Hikmet'ten söz ediyorum. Yaşayıp ölüğümüz bu çağda romantizmden sözcüklerimizde o muz silkmeye alışmışızdır. Oysa ki, çağımızın büyüklüğü olan her şey romantiktir. Elbette ki bu sözcüğün, en çok aklı gelen gös teriş romantizmi ile hiç bir ilgisizdir. Nâzım romantizmin başlıca örneğidir. Sansız bir gönül yüceliğinin, fevkalâde bir kendini harcama yeteneğinin, gölgeyi aydınlatan, geceyarısını aşkıran, samanı altın yapan ve eroğlunu sürekli sevdalı kılan bu coşkunluk yetisinin örneğidir. Daha sonraları, gelecek insanlar bizim yöne doğru döndüklerinde gelecek zamanın bakışları bizim varlığımızı yansıtan şimdiki zamanı gördüklerinde, Peguy ve Majakovski, Apollinaire ve Lorca, Dylan, Thomas ve Nerval Jacques Roumain, Elouard, Tuwim... o'an bu çağda, romantik sözcüğünün kötü niyetle kullanmış olmasını anlamıyacaklardır bile. Ve Nâzım Hikmet, Eisenstein'in Brecht, Pirosmant'e Picasso ve işahleri dilimin ucuna gelenlerle bu romantizmi büyük bir tanımlı olarak kalacaktır. (...)

Aragon

NELER DEDİLER ?

«Mesajlarla çok büyük bir şair olan Nâzım Hikmet'e karşı saygı gösterisine katılmak istiyorum... Aksamadan uyanık durmuş bir insanın eserleri şimdi nöbeti alıyor, kendinden sonra sizler için onlar uyanık kalacaklardır.»

Jean - Paul Sartre

«Ve zindanlardan çıktığı gün, hemen tehditlerle çevrelendiği için, bir kere daha sevgililerinden, çocuğundan, yurdundan ayrılmak zorunda kaldığı zaman, bu sefer de o, dışarının tutsağı olacaktır, kendi yaşantısına girme hakkı olmayan kişi, sürgün denilen, açık, koskoca bir hapishanenin tutsağı olacaktır. O zaman da «Muhacirlik ölümünden betere» adını koyacaktır bir şiir kitabına. Özgürlüğün adı Türkiye olan bu duvarsız hapishanede hemen hemen bütün dünyanın uluslarını tanıyacaktır.»

Simonov

«Türkü ve ulusuna sonsuz bir sevgisi vardı, ama hiç bir milleti de çiğnetmezdi... Yirminci yüzyıl, kırk yıl boyunca bir kasırga halinde şiirine girmişti.»

Wilfrid Brands

«... 1951 Temmuzunda memleketi terk ederek Sofya'dan Moskova'ya gitti. Türkiyede büyük bir infial uyandı, işkence çeken adamın bu ümitsizlik eseri davrasını akorkakça bir vatan ihaneti diye vasıflandırdılar. İsmi o zamandan beri Türkiyede anılmamaktadır... Şurası muhakkak ki, buna Türklerin çok kuvvetli millî hisleri ve memleketin tehlikeli dış politika durumu âmil olmuştur. Bununla beraber birçok Türk münevver çoktan dünya edebiyatına geçmiş bu ismi, politik sebeplerle ağza almamayı «delilik» ve «kültürel bir sakatlık» addetmekteydiler. Şimdi bir ümit kalmaktadır: Nâzım Hikmet'in hiç olmazsa ölüsüne manevî vatandaşlık hakkının iade edilmesi...»

Peter Hamm

«Dünyanın herhangi bir yerinde Türk kültüründen bahsedildiği zaman çok defa aklı gelen tek isim o olduğu halde, bugün Türkiye'de Nâzım Hikmet'in adı ağza alınmamaktadır.»

Altın gelen Sansür

Memet Fua

6 Aralık günü Cumhuriyet gazetesinde Orhan'ın öğretmenlerinden Ahmet Ergün ile Yücel Aksan'ın bir açık mektupları yayımlandı. Olduğu gibi aktarıyorum:

İSTANBUL RADEVİNE AÇIK MEKTUP

Radyomuzda 28.11.1964 günü saat 21-21.30 arası yayımlanan «Bir Portre» programında, şair Orhan Veli'nin 14. ölüm yıldönümü hatırası anıldı. Büyük şairin ölümü üzerine parçalar ve Orhan Veli'nin kendi eserlerinden seçilmiş bazı şiirleri okundu. «Yol Türküleri» isimli şiiri okunurken «Arifiye Köy Enstitüsüne ait» olan kısmın çakırılmış olması gözden kaçmadı

1 — Şiiri tahrif etmek, şairin hatırasına ne dereceye kadar saygı göstermektedir?

2 — Köy Enstitüsü sözü bir kültür kurumu olan Devlet Radyosuna neden sakınca görülmüştür?

3 — Bir sanat yapıtıma, siyasal görüş ve kanatlarla bir nevi sansüre uğratılması sizce de sanat özgürlüğü anlayışına aykırı değil midir?

4 — Bu tutumunuz halkın Devlet Radyosuna olan güvenini sarsmaz mı?

Büyük şairden İstanbul Radyocu adına özür diliyoruz.

Mektup bu kadar Radyocu'den ne cevap gelecek diye düşünüyorum. Ne cevap gelebilir? San'at eserine saygısızlığı, sinas, acınası politikacıların korkunç bir örneği Belki de salt bir işgüzarlık. Ben dinlemeden o programı Mektupta «Yol Türküleri» diye ikinci başlıkla anılan «Destan Gibi» nin bütün okunup da yalnız Arifiye parçası mı çıkarıldı? İnanamıyorum İnsan Gerçekten Öyleyse... Okuyalım birlikte o parçayı da altın gelen sansürün ne-relere kadar uzandığını görün:

Arifiye!

Şoför durdu, Enstitü Mektebi dedi

Süleyman Edip bey müdürün adı.

Bir yol da burada duralım:

Ellerinde naar yüzlerinde nur,

Yarına ümitle yürüyenlere

Bir selâm uçurulum.

Bu parçanın radyoda okunması üstten gelen sansürün yasakladığı şeylerin içine giriyorsa (ki öyle olduğunu aklı almıyor) o zaman programı hazırlayanların bu şifirden bütününüyle vargünleri gerekirdi. Ondan ötesi san'ata da, san'atçıya da —tek sözcükle— saygısızlıktır.

Bir başka yönü daha var işte: Ahmet Ergün ile Yücel Aksan şairden özür diliyorlar; y. köy enstitülerinin yetiştirdiği binlerce öğretmen kim özür dileyebilir?

Orhan Veli'ye bu saygısızlık ilk olarak yapılmıyor. Yaşadığı günlerde de «Alle» dergisi «Deniz Ozluyenler İçin» şiirinden şu iki mısraı çıkarılmıştı:

Köpükler ki, insanlarla

Zinaları ayıp değil.

Alleler için yayımlanan bir dergide girmemiş böyle sözler!

«Orhan Veli'ye saygı» dan açışken Adnan Veli ile Yaşar Nabiy'e «Bütün Şiirleri» nin dokuzuncu baskısında da yanlışlar bulunduğuna —Okurların önünde— söylemek istiyorum Okurların önünde... çünkü sekizinci baskıda yanlışlar görüldükümü Yaşar Nabiy'e özel olarak söylemişim, pek önem vermedim...

İşte size dokuzuncu baskıdan bir parça:

«Bu dağılı Kuru dağılı değil,

Bu köy Adilhan köyü değil,

Ne şu değirmen Ferhat ağasının,

Ne de bu türkü hazin;

Ne açım, ne susuz

Ne de gurbet eide yalnız,

İskelede yanışın

Hele güneş bir çekilsin,

Gideceğim bir ahçı dükkânına

Bu akşam da orada içeceğeğin;

Hele şu Halç vapuru

Yolcular çıkın bele;

En güzel saatli şimdiki Eyüp'ün.»

«Destan Gibi» nin birinci baskısına göre bu parçada iki yanlış var: «İskelede yanışın» mısrası «Hele şu Halç vapuru» ndan sonra gelecek; «Ne de gurbet eide yalnız» mısramın sonunda ise virgül değil, nokta olacak.

Kitabı baştan sona inceleyip de bulunmuş değilim bunları Sekizinci baskıyı karıştırırken görünce çarpan yanlışların en önemlisi bu mısra yanlışydı, dokuzuncu baskıda düzeltilmiş mi diye baktım, düzeltilmemiş. «Bütün Şiirleri» nin onuncu baskısını Orhan Veli'nin kendi yayımladığı ilk baskılarla karşılaştırarak hazırlamak gerekiyor-

(...) Mektupları almak için yaktan kalkmış. Yüreğinin uzun dertlerini yenen, a'tmıs yaşında yeniden mavî gözü bir delikanlı olan, sağlıklı yerinde, bahattın habercisi kuşlar gibi her yere yolculuklar yapan Nâzım... Mektupları almak için kapuya dek gitmiş Ak'ına bir düşünce gelmesine, ölüme oracıkta rastlamış tek bir sözsüz, bütün insanlara gider ayak

İşte geldik gidiyoruz

Şen olam Halep şehri

demiye vakit bulmadan.»

C. Simonov, buraya bir iki cümlesini aktarmakla yetindiğimiz uzun meşajında:

«Türkü ve ulusuna sonsuz bir sevgisi vardı ama hiç bir milleti de çiğnetmezdi...»

«Yirminci yüz yıl, kırk yıl boyunca bir kasırga hâlinde şiirine girmişti. Kâh dikine dikine, kâh çaprazlama. Kişiliğini maden gibi sınyarak, bükülme, çarpılma, bastırılma deneylerinden geçirerek Süre kişiden geçti kişi de

süreden. Ve güçlü, sevimli, fı yü rükli, insandan yana, iyeye karşı açık, açkâhık'a uzlaşmaz olarak kaldı...

...Ölümünden daha bir gün önce, yaşantının yirmi sene sonra ne biçim olacağı üzerine konuşma tartışıyordu. Ve eli tabah gazetelerine uzanmışken ölüver di...

Programın ikinci kısmında Abdin Dino dedi: «Nâzımın yokluğu varlığı kadar şairtir: Bize öldüğü söylene dursun, bu kanıtlar onun beden ve düşünce davranışlarının sınımsız imajları yanında boş gelir. Bilen bilir. Nâzımın varlığı kaçıcıdır Geçici kabir isterse Moskova yamacında, Novo-Divitsada olsun. İkide bir onu Orly'de karşılasım gelir «Ba karsım rast'arım» umudu, bir tür lü sönmeyecek içimde Ge' gör değil. Nâzım şiir uzayında geleceğin devrimci görgencesine vet lemiştir h'teviyeye seslenecektir dünya yerli yerinde durdukça»

«Die Zeit» Batı Almanya'nın en tanınmış ve dünyaca tanınan bir haftalık gazetesidir. Tirajı 220 bindir. Hamburg'tan başka, ayrıca Buenos Aires'te ve Toronto'da da basılır ve hemen her memlekete dağılır. Yalnız komünist Doğu Almanya Cumhuriyeti ile Doğu Blokuna mensup diğer memleketlerin bir kısmında, bu derginin yayınları rejim bakımından tehlikeli sayılmaktadır. İşte bu «Die Zeit»da, 12 Haziran 1964 tarihli nüshasında, Von Peter Hamm imzasıyla Nâzım Hikmet'e dair bir makale yayınlamıştır. «Bana sonu iyi olan kitaplar gönderin» başlıklı bu yazıyı aşağıda okuyacaksınız.

DIE ZEIT

WOCHENZEITUNG FÜR POLITIK · WIRTSCHAFT · KUNST · LITERATUR

«BANA SONU İYİ BİTEN KİTAPLAR GÖNDERİN...»

Türk Şairi Nâzım Hikmet nasıl ihmâl edildi?..

Von Peter Hamm

Birkaç yıldır Türkiye ile Federal Almanya arasında bir kültür anlaşması var. Ancak işin ters tarafı şu ki, en büyük Türk şairinin eserlerinden uzun yıllar mahrum kalmamıza işte bu anlaşma sebep olmuştur. Çünkü Türkiye'de Nâzım Hikmet isminin ağıza alınması bir süredenberi yasaktır. Oysa, dünyanın herhangi bir yerinde Türk kültüründen söz edildiği zaman akla gelen hemen tek isim budur. Nâzım Hikmet, onyediyi yıl hapseden yattıktan sonra 1951'de serbest bırakılmış ve tekrar tevkif edileceği sırada yurdunu temelli olarak terkedip Moskova'ya sığınmıştır. Türk hükümeti ile memleketin hâkim mevkideki yüksek tabakası onun bu kaçışını bir türlü hazmedememiştir.

Nâzım Hikmet, daha önce de birkaç defa Türkiyeden kaçmak zorunda kalmış, fakat her defasında vatan hasretini galip getirdiği için kısa bir zaman sonra yurduna dönmüştür. Bunda biraz fazla acele etmiş, çünkü Türkiye, en büyük şairi için kovuşturmadan ve tevkiften başka bir şey düşünmemiştir. Blaise Cendrars'ın ve Jean Genet'in başından geçen çetin olaylardan daha maceralı bir hayat yaşayan Nâzım Hikmet'in çektiği acılar, nihayet Türkiye'nin efendilerini ve onların çocuklarını da etkilemiş, onlarda bir huzursuzluk yaratmıştır. Bu da bir kazanç sayılır.

Şairin dünyayı değilse bile, dünyadaki bazı şeyleri değiştirmeye bugün de muktedir olduğunu Nâzım Hikmet ispat etmiştir. O, bir aksiyon şairidir; çok zaman cebir yoluyla işinden alıkonmuş bir şair. Kendisi, «kelimeler»e her zaman güvenmez ve onların gücünden şüphe ederdi. Ama kelimeler, gerçek aksiyoncular için daima bir kuvvet, bir silah, bir araç olmuştur. Nâzım Hikmet, 1937'de yazdığı «Madrid Varoşlarında» adlı şiirinde İspanyol cumhuriyetçilerinin bir nöbetçisi-ne.

Aramızda denizler,
dağlar,
benim kahrolası, acım,
ve «Ademi Müdahale Komitesi» var
Ben ne senin yanına gelebilirim,
ne sana bir kasa kurşun,
bir sandık taze yumurtu,
bir çift yün çorap gönderebilirim.

diye sestendiği zaman, ihanete uğramış İspanyol yurtseverlerine artık destek olamıyordu, ama Türk Kara ve Deniz Harp Akademisinin subay adaylarına bu şiir çok şey anlatıyor ve hafiyeler Akademisinin dolaplarında bu şiiri buluyorlardı. Nâzım Hikmet hakkında «isyana teşvik» iddiasıyla dava açılması için bu kadarı yetmişti. Dava sonunda 28 yıl hapse mahkûm edildi.

Bunu izleyen yıllarda «Hapishaneden

Mektuplar» ile birlikte birçok eserler yazmıştır. Bu başlığı taşıyan ve erişilmez bir sanat yalnızlığı gösteren şiirlerini, sevdiği karısına ve hiç görmediği oğluna adanmıştır. Onun için Türkiye bir hapisane demektir. Şair, mantık aksini gerektirdiği halde, bu Türkiye'yi sevmekten asla vazgeçmemiştir.

Nâzım Hikmet'in yazdığı şiirlerin kopyalarını, yattığı çeşitli hapisanelerden çıkarak hangi bilinmeyen yollardan dışarıya ulaştığı, halkın yüzde altmışını okuma yazma bilmeyen bir memlekette elden ele dolacağı hiçbir zaman anlaşılacak. Okuma yazma bilmeyenler, bu şiirleri başkalarından dinleyerek ezberliyorlardı. Mahpus Nâzım Hikmet, serbest dolaşan ve bir dialektikçi olan Brecht'in yapamadığı şeyi yapmış, «halkın şairi» olmuştur. Üstelik o, yalnız kendi halkının şairi değildi. Japon balıkçılarının karıları silahlanmaya karşı dağıttıkları beyannamelere onun şiirlerini bastırması Amerikan zencileri yaptıkları nümayişlerde onun portresini taşımış, Fransız işçileri ona teşekkür mektupları yollamışlardı. Birçok memleketlerde gençler birbirlerine aşk mektubu yerine onun şiirlerini göndermişlerdi. Geçen yılın 3 Haziranında öldüğü zaman, büyük kalabahlıkların gazete satıcıları önünde sessizlik içinde ve uzun sıralar halinde beklediklerini, onun son sözlerini ve hakkındaki son yazılarını okumak, son fotoğrafını, ışığı kesilmeden ve berraklığı yitirmeyen bakışlarını görmek üzere saatlerce ayakta durduklarını Moskova'da kendi gözümle gördüm.

Nâzım Hikmet, Augsburg'ta fabrikatör oğlu gibi halkın içinden gelmiştir. Dedesinin babası, 1848 yılının sonu ihtilallerinden bir Polonvaldır. Ünlü bir general ve tarihçi olan dedesi Atatürk'ün hocatından biridir. Hamburg'da konsolosluk, daha sonra Devlet Matbaası Müdürü olduğu babası, bir Türk kadını ile evlenmiş kısa bir süre sonra kadını boşayarak Paris'e resim öğrenimi yapmağa gitmiştir. 1902 yılında Solanikte Nâzım Hikmet doğmamış olsaydı, ilerici genç Türkler için bu allenin tarihçesi, pek heyecanlı bir hikâye olurdu. Nâzım Hikmet, İngiliz işgali üzerine yazdığı ha kare dolu bir şiir yüzünden 18 yaşındayken polis takibatına uğramış. Mustafa Kemal'in padişaha karşı halkı ayaklandırdığı İç Anadolu'ya gitmek için Deniz Harp Okulunu terketmiştir.

Nâzım Hikmet, önce kendi çeyresini çok iyi anlayıp, Türkiye'nin anavatanı olan ihmâl edilmiş Anadolu'yu tanımak suretiyle bir dünya şairi olmuştur.

Kendi soyunun tarihi ile birlikte, Türk şairinin tarihi de Nâzım Hikmet'in yapmak istediğini «aşkına basit fakat başarılması güç bir iş haline sokuyordu.

Türk Şairi Nâzım Hikmet

Mahpus Nâzım Hikmet, serbest dolaşan ve bir dialektikçi olan Brecht'in yapamadığını yapmış, «Halkın Şairi» olmuştur. Üstelik o, yalnız kendi halkının şairi değildir. Japon balıkçılarının karıları, silahlanmaya karşı dağıttıkları beyannamelere onun şiirlerini bastırması, Amerikan zencileri yaptıkları nümayişlerde onun portresini taşımış, Fransız işçileri ona teşekkür mektupları yollamışlardı. Birçok memleketlerde gençler, birbirlerine aşk mektupları yerine onun şiirlerini göndermişlerdi.

Brecht, edebiyatımızda esasen mevcut bir gelişmeyi devam ettirmiştir. Buna karşılık Nâzım Hikmet, geleneği yıkmak ve yepyeni bir gelişme yolunu açmak zorundaydı.

Konuşulan dilin her kelimesinin şiirde kullanılabilirliği konusundaki savı, doğu kültürü bakımından düşünülmesi imkânsız bir saldırıya uğramıştır. Ayrıca belirtmek gereklidir ki, İslâm ülkelerinin çoğunda olduğu gibi Türk edebiyatı da o güne kadar sadece saray mensuplarının, hukuk bilginlerinin ve İslâm teologlarının malıydı. Türk lirizmi, divan, yani saray lirizmi, ya da Tekke lirizmi idi. Şairlerin dili arapça ve farsça dillerindeki bilgiçlik oyunları ile doluydu. Bu dil, belli bir sınıftan olan kişiler, güçle anlaşılabildi. Onemli olan şey, klasik kurallara kuluna riayet etmekte.

Nâzım Hikmet, bu alanda ilk ve en radikal değişikliği yaptı. Arap yazısı yerine yeni kabul edilen latin alfabesini kullanmakta kalmadı. Aynı zamanda ilk defa olarak serbest vezinle yazdı ve çevresinde her gün gördüğü insanların kelimelerini kullandı. Geleneğe en katı biçimci olan Ahmet Haşim'e şöyle seslendi:

Sen şiirin aşk kamusunu konuşuyorsun
ben asaletten anlamam
Şepka çıkarmam konuştuğum dile
düşmanımı asaletten
kelimelerde bile.

Nâzım Hikmet'in dili, «salt şiire» karşı bir protestodur. Onunla ilgili olarak başka «az gelişmiş ülkelerin» Pablo Neruda, Gabriela Mistral, Nicolas Guillen gibi çablı kasıdeçillerini anabiliriz. Fakat onun çüretkâr, Tristan Tzara ile Louis Aragon'un Nâzım'ı sunduğu ve tebci ettiği Fransa'da Elouard, Alberti ve Lorca ile karşılaştırılmıştır. Amerikalı Beatnikler, onun eserlerini Hart Crane, E.E. Cummings ve Huldobron'un kalıpcı yönlerinden daha ilerde görmüşlerdir.

Nâzım Hikmet, 1921'de ilk defa olarak kaçtığı Moskova'da Jessenin ve Meyerhold ile buluşmuş, Mayakovski ile sıkı bir dostluk kurmuş ve fütürizm, konstruktivizm, dadaizm akımlarını tanımıştır. Böylece, bu tatsız ileri akımlar ve siyasal reaksiyonlar gelişmeden önce yüzülmüşün avantajını tanımıştır. Fakat onun en önemli tarafı, eserinin hiçbir tasnife sokulmaması, hiçbir etikete uygun

düşmemesidir. Ya da ona her etiket uyar. Bu yüzden olacak ki, Jdanov ile İlçev onu «subjektivist», «kozmpolit» ve «milliyetçi» diye takbih edebildilerdi. Wilfried Brand'ın belirttiği gibi, Nâzım Hikmet, Federal Almanya'da yayınlanan ve Brand tarafından çevrilen «1941 yılında» adlı ilk eserinde, sadece «yaşantısı» yönünden yorumlanabilir.

Burjuva veya Marksist olsun, estetik ölçülere dayanarak Nâzım Hikmeti anlamak zordur. Eserde görüldüğü gibi, başlangıçta bir fragman olarak kalan epik şiir «Beşeri Panorama» (Sultan Abdülhamit zamanından beri Türkiye'nin bir tarihi) dir. Teknik bakımdan Pound'un «Pisan Cantos»unu hatırlatan (borsa raporlarından parçalar, çeşitli dillerden argolar, bilimsel kavramlar ve anılar) pasajlar yanında, özü bakımından değişik olmakla birlikte folklor temleri de görülür.

Nâzım Hikmet, 1941 yılında da hapishanede geçirmiştir. Bu yüzden destan, 1941 dünyasını da bir hapishane olarak tasvir etmiştir. Bu «baş ve sonu olmayan bir dünyadır ki, orada herkes aynı tempo ile yerinde savmaktadır. Kalıpcı bir sosyalist realizmi açısından bakarak, bunu Marksist bir yazarın eseri olarak nitelermeye imkân yoktur. Çünkü burada bir perspektif yoktur ve bir alternatif verilmemiştir. Hapishanenin dışında yaşayanlar da, mahpus, haksızlığa uğramış kişiler, kukla olarak gösterilmiştir. Egemen durumda olanlar bile, özellikle bunlar, güçsüz ve masumdur, çünkü bilgisizdirler.

Bence, Nâzım Hikmet gibi bir adamın, gerçekten büyük bir eserin yaratıcısının ikinci derecedeki bir eseriyle bize tanıtılması memleketimiz için iyi bir şey sayılamaz. Onu daha iyi anlatan ve 1956 yılında Doğu Berlinde yayınlanan lirik seçmelerinden birini yayınlamak daha kolay olurdu. Brecht tarafından büyük bir teşvik gören bu eser «Türkiyeden Telgraflar» başlığı altında yayınlamıştır. Bunun ardından 1959'da şiirlerinden büyük bir demet yayımlandı. «Nâzım Hikmet'ten Şiirler» başlıklı bu kitabın yayınına hakkı, siyasal veya estetik bakımdan hiçbir engelle uğramaksızın alınabilir. Zira bunların çevirileri, Viyanalı denemeci Ernst Fischer, Batı Almanyalı dram yazarı Helmut Kipphardt ve Doğu Almanyalı lirik şair Stephan Harmlin ile Paul Wiens gibi ileri gelen yazarlar tarafından yapıldı.

«Bertolt Brecht'in politik tutumunu hür bir Alman olarak tasvip etmiyebiliriz. Ama şunu inkâr edemeyiz: O büyük bir Alman şairiydi...»

Alman Televizyonu
(Brecht hakkındaki bir yayından)

İNSAN NASIL YOBAZ OLUR ?

BATI Almanya, komünizm karşısında en hassas, en ürkek olan memleketlerdir:

● Fransa'da, İtalya'da, İngiltere, İskandinav ve Benelüks memleketlerinde komünist partileri serbestçe çalışmaktadırlar. Batı Almanya'da ise Anayasa Mahkemesi kararıyla yasak edilmiştir ve 1956 ya kadar mevcut olan küçük bir komünist partisi de kapatılmıştır.

● Yukarıda adı geçen Avrupa memleketlerinde komünist gazeteler serbestçe yayınlanırlar, istedikleri gibi komünizm propagandası yaparlar... Batı Almanya'da buna imkân yoktur.

● Batı Almanya, bilhassa komünizmle mücadele maksadıyla kurulmuş Avrupanın beki en kuvvetli gizli emniyet teşekküllerine, daha doğrusu teşekküllerine sahiptir. (Hattâ bunların ayrı ayrı mercelere bağlı olmaları ve zaman zaman birbirleriyle rekabete girişmeleri, son Spiegel olayı sırasında şiddetle tenkit edilmiştir.)

● Batı Almanya'da radyo ve televizyonlar komünizme karşı yayın yapmak için özel saati ayırır. Çeşitli mercekler ve teşekküller, her yıl milyonlarca sayfalık antikomünist kitap ve broşür yayınlıyorlar. Komünizme karşı alınacak yeni tedbirleri tesbit etmek için yıl 12 yüzlerce toplantı tertiplenir.

MA bugün, aynı Batı Almanya'nı bütün tiyatrolarında, radyolarında, televizyonlarında komünist Bertolt Brecht'in eserleri oynanmaktadır. Onun hakkında gazeteler sütun sütun makale neşretmekte, yayınevleri onun eserlerini basmak için birbirleriyle yarış etmektedir.

O Bertolt Brecht ki, bugünkü Batı Almanya topraklarında doğmuş, ama harpten sonra komünist Doğu Almanya'ya geçerek ömrünün sonuna kadar orada kalmıştır. Bu arada o memleketin idarecileri için övgüler ve Batı Almanya-dakiler için sövümler yazmaktan da geri kalmamıştır.

Batı Almanya'da bugün birçok kimse, bunu bir evatan ihanetle adanmek ve Brecht'i bunun için affetmemektedirler. Ama bu birçok kimseden hiç biri çıkıp da «Brecht, madem ki komünisttir ve madem ki Doğu Almanya'da yaşayarak bize küfredmiştir, o halde onun eserlerinin Batı Almanya'da yayılması maması ve oynanması lâzımdır» dememiştir. Dememiştir, çünkü insanlar bugün Avrupada sanatla politikayı ve sanatçıların sanatçı ve politikacı tarafını birbirlerinden ayırmayı ve hükümlerini ona göre vermeyi artık öğrenmişlerdir. Öğrenmişlerdir ki, medeniyet, biras da, «Brecht Alman milletinin birliğine ihanet etmiştir» derken, «Brecht büyük bir Alman şairidir» demesini de bilmek demektir.

Aynı Batı Almanya'da, komünizmle beki dünyada hiç bir memleketin olamayacağı kadar hayat-memat mücadelesi halinde olan Batı Almanya'da bugün Nâzım Hikmet'in eserleri de yayınlamakta, gazetelerde onun hakkında makaleler neşredilmektedir. Ve şu ifadelerle:

«... Dünyanın herhangi bir yerinde Türk kültüründen bahsedildiği zaman çok defa aklı gelmez tek isim odur...»

«... Nâzım Hikmet, parın bugün dahi —dünyayı değiştirmeye gücü yeten bir— dünyadaki bir takım şeyleri değiştirmeye muktedir olduğunun misali olmaktadır...»

«... Nâzım Hikmet'in edebî sanatına emniyetle çalıştığı ve hiçbir zaman emniyetli bir sanatçı Nâzım Hikmet'in müessesesi olmuştur: «Halkın Şairi» olarak...»

«... Bu memleketin Türk şairi yazmıştır ki, zamanımızın şairlerinden en büyükleri arasına girmiş ve hayatını ortaya koyarak mücadele etmiştir. Çünkü o dünyada hürriyetin sınırlarının bu dünyada mevcut sınırları aştığını düşünmüştür. Onun için mücadele etmiştir...»

«... Bu, onun sanatkarane bir sadelik içindeki harikâlede gösterdiği muhteşem bir toplumdur...»

«... O ince kraliçe çevresini, Türklerin o ihmal edilmiş anavatanı Anadolu'ya iyice tanımak suretiyle dünya çapında bir şair olmuştur...»

«... Nâzım Hikmet gibi gerçekten muazzam eserlerin yaratıcısı bir adamın, memleketinde ikinci plandaki eserlerinden biriyi takdim edildiği bir maraz şikâyetidir...»

«... Sadece yayınevlerine değil, Nâzım Hikmet'in dikkate şayan eserlerinden henüz hiçbirini oynamamış olan tiyatrolarımıza da hitap ediyoruz: Kaçırılan fırsat hiç olmazsa sür'atle telâfi edilecek mi?...»

Kendisinden bu ifadelerle bahsedilen şair, bir Türk şairidir. Ve ne yazık ki, bugün Türkiyede, şairlerin, şahsî veya siyasî davranışları yüzünden şairlikten de iskat edilmesi gerektiğine inanan bir takım yumurta kafasılar keş edildiği için, biz onun ölüsüne bile «O bizim şairimizdir» diyemeyecek miyiz?

Batı ile Doğuyu birbirinden ayıran çizgi işte asıl bu noktadan geçmektedir. Ve dünyanın bütün lügatlarında, çizginin öteki tarafındakilere «medenî», bu tarafındakilere de «yobaz» denilmektedir.

muştur. Belki de Neuvied'deki yayınevi, Nâzım Hikmet'in sert anlatımından ve sosyalist iyimserliğinden korkmaktadır.

Ancak bunun yanında onun şiirlerinin diğer öğeleri unutulmamalıdır: Entellektüel fikirler («Bütün yenileşmelerin mucusu, sevgilim, Bir daha tekrarılanmayan bir tekrardır» dizileri Kirkegaard'a yöneliktir), aydınlatıcı bir mistisizm (Aragonu hayran eden), masumluğa erişmeye çabanan şiir («En Güzel deniz henüz gidilmemiş olandır — En güzel çocuk henüz henüz büyümüyor — En güzel günlerimiz henüz yaşadıklarımız — Ve sana söylemek istediğim en güzel söz — Henüz söylememiş o doğum sözdür»), çok acı çekmiş bir kardeşlik ilkesini asla bırakmamış bir insanın bükülmez ciddiyeti (Bir aşık çevresinde sunları yazıyordu: «Sana hakikati söyleyeyim, kardeşim Ben mestüm, çok mesut» ve bu arada biliyordu ki: «Kabahatin hepsi senin demeğe, dilim varmıyor ama, kabahatin çoğu senin kardeşim...»)

Kaçırılan fırsat sür'atle telâfi edilecek mi? Buna sadece yayınevinden değil, Nâzım Hikmet'in ügün eserlerini henüz oynamamış olan tiyatrolarımıza da soğukkanlı (Tiyatro eserleri arasında şairlere ulaştırılmasına yöneltilmiş ve «Nâzım Hikmet'in Gerçekten Yaşadığı mı?» adlı bir temsil de var). Bu eserler de, Doğu Almanya'daki «Reclam und Henschel» yayınevi tarafından Alman dilinde yayımlanmıştır.

Bununla beraber de, artık Nâzım Hikmet'in ve onun memleketinde bütün modern tiyatroların için halk oyunu memleketi gerektirir. Bu konuda Yaşar Kemal'in «Beni Anımsa» adlı ünlü romanının başka bir sayı dizisine çevrilme-

miştir. Sabahattin Ali'nin «Anadolu Hikâyeleri» adlı esri bile henüz yayımlanmamıştır. Türkiyenin hapishanelerini Nâzım Hikmet kadar tanyan bu yazarın eserleri de Doğu Berlinde yayımlanmıştır.

Bunları belki bugün de «o uzaktaki Türkiyede neler olup bittiği» beni ilgilendirmez diyebilir. Ama bir Türk şairi vardı ve bu şair çağımızda yaşayan şairlerin hiçbirinde bulunmayan bir inançla ve hayatını ortaya koyarak mücadele etmişti. Onun mücadelesinin amacı, dünyanın ve hürriyetin sınırlarının şirin sınırları kadar geniş olmasına yönelmişti. Bu Nâzım Hikmet, aşağıdaki satırları yazarken, Goethe'nin Faust eserindeki hiç ölmemeyen vatandaş anlatıyordu:

Ben yanmasam,
Sen yanmasan
Biz yanmasak
Nasıl çıkar
Karanlıklar
Aydınlığa...

YÖN dâvâ edildi

YÖN'ün 83. sayısında yayımlanan Nâzım Hikmet'in şiirleri için Ankara Savcı Yardımcısı Nâzım Torunbalcı tarafından dâvâ açılmıştır. Bu dâvânın ilk duruşmasına 27.Ocak.965 günü saat 14.40'ta Ankara Toplu Basın Mahkemesinde bakılacaktır.

RUBAİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

1
Bir gerçek âlemdir gördüğün ey Celâleddin, heyûla filân değil,
uçsuz bucaksız ve yaratılmadı, ressamı illet-i üla filân değil.
Ve senin azgın etinden kalan rubailerin en muhteşemi:
«Suret hemî zillet...» filân diye başıyan değil..

5
Sarılp yatmak mümkün değil bende senden kalan hayâle.
Halbuki sen orda, şehrimde gerçekten varın etinle kemiginle;
ve bahandan mahrum ediliğim kurnuz ağın, kocaman gözlerin gerçekten var,
ve âsi bir su gibi teslim oluşun ve beyazlığın ki dokunamıyorum bile...

6
Öpü beni: — «Bunlar kâinat gibi gerçek dudaklardır, — dedi.
Bu itir senin icâdın değil, saçlarımdan uçan bahardır, — dedi.
İster gökyüzünde seyret, ister gözlerimde:
körler onları görmese de, yıldızlar vardır,» — dedi...

7
Bu bahçe, bu nemli toprak, bu yasemin kokusu, bu mehtaplı zeece
pırıldamakta devam edecek ben basıp gidince de,
çünkü o ben gelmeden, ben geldikten sonra da bana bağlı vıdıdan vardır,
ve bende bu aslin sureti çıktı sadece...

8
«Paydos...» — diyecek blue bir gün tabiat anamız, —
«gölmek, aşılamak bitti çocuğum...»
Ve tekrar açsuz bucaksız başıyacak:
görmiyen, konuşmıyan, düşünmiyen hayat...

9
Ayrılmak yaklaşıyor her gün biraz daha,
güzelim dünya elvedâ,
ve merhaba
kâinat...

10
Balla dolu petek
yani gözlerin güneşle dolu...
Gözlerin, sevgilim, gözlerin toprak olacak yarın,
hal başka petekleri doldurmakta devam edecek...

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1
İnsan
ya hayrandır sana, ya düşman.
Ya hiç yokmuşsun gibi unutulursun,
ya bir dakika bile çıkmazsın akıldan...

4
Gün iyiden iyiyeye ıstıdı artık,
tortusu dibe çöken bir su gibi duruldu, berraklaştı ortalık.
Sevgilim, sanki seninle yüz yüze geldi n birdenbire:
aydınlık, alabildiğine aydınlık...

Nâzım Hikmet

REKLAM
LARINIZ
İÇİN

"BASIN İLAN KURUMU"

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1

İstanbul

Telefon : 22 43 84 - 22 43 85

Telegraf Adresi : BASIN KURUMU

ŞUBELEK

DIŞ MUHABİRLER

İstanbul

Ankara

İzmir

Adana

Bursa

Diyarbakır

Erzurum

Eskişehir

Konya

Zonguldak

A.B.D.

Almanya (Federal)

Almanya

Avusturya

Avustralya

Belçika

Bulgaristan

Çekoslovakya

Danimarka

Fransa

Hollanda

İngiltere

İspanya

İsrail

İsviçre

İsviçre

İtalya

Japonya

Lübnan

Macaristan

Norveç

Pakistan

Polonya

Portekiz

Romanya

Yugoslavya

Yunanistan

Sizlere, Türkiye'de milli gelirin nasıl paylaşıldığını ve işçilerin milli gelirdeki paylarını nasıl arttırabileceklerini anlatmaya çalışacağım.

Milli gelirden işçilerin aldığı payın artırılması, işçi teşekküllerinin giriştikleri sosyal mücadelenin belli başlı amaçlarından birini teşkil eder. Sendikalar, grev ve toplu sözleşme yoluyla, işçilerin milli gelirden alacağı payı yükseltmek için çaba gösterirler. Bu sebeple milli gelirin paylaşılması meselesi, işçi mücadelesinin en önemli konularından biridir.

Konuya girmeden önce, mevcut durumu tesbit etmek faydalı olacaktır. Türkiye'de milli gelir çeşitli sosyal gruplar arasında nasıl paylaşılmaktadır? Memleketimizde bu konuda yeni yeni araştırmalar yapılmaktadır. Elde mevcut tek ciddi araştırma, Amerikan Yardım Teşkilatı (A.I.D.)'nin Devlet Planlama Teşkilatı ile işbirliği yaparak Prof. Enos'a hazırladığı incelemedir. Kesin bilgilerden çok, bir takım tahminlere dayanmak zorunda kalan bu araştırmanın tenkit edilebilecek pek çok noksanları vardır. Bununla beraber, Prof. Enos'un araştırmasının takribi bir şekilde de olsa gerçeği aktardığından şüphe edilmemelidir.

Prof. Enos, 1962 yılında 14 milyon 419 bin bula çalışan nüfusu 6 sosyal grupta toplamaktadır. Birinci grupta fakir çiftçiler, ikinci grupta orta halli çiftçiler, üçüncü grupta büyük çiftçiler, dördüncü grupta işçiler ve müstahdemler, beşinci grupta devlet personeli, altıncı grupta ise müteşebbisler yer almaktadır.

1962'de 50 milyar 600 milyon lirayı bulan milli geliri, bu sosyal gruplar arasında eşit olarak bölersek, çalışan her insana yılda 3700 lira düşmektedir. Fakat hepimizin bildiği gibi, milli gelir sosyal gruplar arasında eşit şekilde paylaşılmamaktadır. Bazı sosyal gruplar, milli gelir böreğinin büyükçe bir dilimini, ötekiler ise incecik bir dilimini almaktadırlar. Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere 10 milyon 289 bin kişiyi bulan fakir çiftçi grubuna milli gelirden 11 milyar 340 milyon lira pay düşüldüğü halde, 100 bin kişilik çok az sayıdaki müteşebbis grubunun payı 12 milyar 340 milyon liradır. 10 milyon insanın toplam geliri, 100 bin insanın gelirden daha azdır. Demek ki Türkiye'de çok fakir bir çoğunluğun yanı sıra mutlu bir azınlık vardır. Tablo I bu durumu göstermektedir.

Tablo, gelir dağılımında büyük bir eşitsizliği ortaya koymaktadır. Fakir çiftçilerin ortalama geliri ayda 90 liradır. Müteşebbis sınıfın ise, 11 bin 270 lira... Yani müteşebbis grubun ortalama geliri, fakir çiftçi grubunun ortalama gelirinin 120 katından fazladır. Sosyal gruplar arasında bu derece aşırı gelir farkı, yeryüzünde çok az ülkede görülmektedir. Diğer taraftan işçi - müstahdem grupuyla fakir çiftçi grubu gelirleri arasında da önemli bir fark vardır. İşçi geliri, fakir çiftçi gelirinden 4 kat fazladır. Bu fark toprak reformunu gerçekleştirmesi ve az topraklı çiftçilerle tarım işçilerinin teşkilatlanması yoluyla kapatılacaktır. Tarım işçilerinin teşkilatlanmasında en önemli rol, bütün dünyada olduğu gibi sosyal işçilerine düşmektedir. Türk sendikacılık hareketini, bu konuda önemli görevler beklemektedir.

MUTLU AZINLIK VE FAKİR ÇOĞUNLUK

Milli gelir böreğinden altı sosyal grupun aldığı payların yüzde olarak ifadesi, böreğin paylaşılmasındaki adaletsizliği daha açık şekilde ortaya koymaktadır.

Gruplar	Çalışan nüfusun yüzdesi	Milli gelirin yüzdesi
I. Fakir çiftçi	72,2	22,4
II. Orta çiftçi	3,4	8,2
III. Büyük çiftçi	0,6	7,8
IV. İşçi-Müstahdem	20,3	29,7
V. Memur	2,8	7,5
VI. Müteşebbisler	0,7	24,4
	100,0	100,0

Tabloda görüldüğü gibi, büyük çiftçiler ile müteşebbisler çalışan nüfusun ancak yüzde 1,3'ünü teşkil etmektedirler. Bunların sayıları 186 binden ibarettir. Ama bu yüzde 1,3 milli gelirin yüzde 32,2'sini almaktadır. Milli gelir böreğinin üçte biri, nüfusun yüzde 1,3'üne gitmektedir! Geri kalan yüzde 98,7'ye yani 14 milyon 233 bin çalışan insana milli gelirin ancak üçte ikisi kalmaktadır. Mutlu azınlığın ortalama yıllık geliri 90 bin liradır. Aylık geliri ise

İşçiler milli gelirden paylarını nasıl arttırabilirler?..

Istanbul Müskirat - Gıda ve Yardımcı İşçileri Sendikasının düzenlediği ve Tekel İdaresinin Bira, Likör ve Çay Fabrikalarına mensup iki bine yakın işçinin katıldığı konferanslarda Doğan Avcıoğlu'nun yaptığı konuşmaların özetini yayınlıyoruz :

TABLO : I - TÜRKİYE'DE MİLLİ GELİRİN PAYLAŞILMASI

Sosyal gruplar	Çalışan nüfus (bin kişi)	Milli Gelir (milyon T.L.)	Yıllık ortalama gelir (T.L.)	Aylık ortalama gelir
I. Fakir çiftçi	10289	11340	1090	90
II. Orta çiftçi	491	4140	8310	700
III. Büyük çiftçi	86	3970	45690	3800
IV. İşçi - Müstahdem	3011	15030	5400	450
V. Memur	448	3780	9750	812,5
VI. Müteşebbis	100	12340	135200	11270

TABLO : III - VERGİLER VE MİLLİ GELİR

Gruplar	Vergiden önce ortalama yıllık gelir (T.L.)	Vergiden sonra ortalama yıllık gelir (T.L.)	Vergi oranı (yüzde)
I. Fakir çiftçi	1090	1010	6,9
II. Orta çiftçi	8310	7410	10,8
III. Büyük çiftçi	45690	35420	18,9
IV. İşçi - Müstahdem	5400	4070	24,6
V. Memur	9750	7010	28,1
VI. Müteşebbis	135200	102500	24,9

7500 lira. Yüzde 98,7'nin, yani halkın ortalama yıllık geliri 2400 lira, aylık geliri ise 200 liradır.

Bu derece büyük bir adaletsizlik Amerikalı profesörü çok şaşırtmıştır. Profesör, Amerikada zengin sınıfların milli gelirin yüzde 7'sini, Kanada ve Seylan'da da yüzde 4'ünü aldığını yazmaktadır. Türkiye'de ise bu oran yüzde 12'yi bulmaktadır.

GELİR DAĞILIMI VE VERGİLER

Gelir dağılımında bu aşırı adaletsizliğin vergiler yoluyla az çok düzeltilmesi beklenirdi. Oysa Türkiye'de vergi sistemi de fakiri zenginden ağır şekilde vergilendirmektedir. Çeşitli sosyal grupların vergiden önceki ve sonraki ortalama gelirleriyle ödedikleri vergi oranı Tablo: III'te belirtilmiştir.

Tabloda görüldüğü gibi, yıllık geliri 1090 lira olan fakir çiftçi bile yılda 80 lira vergi ödemektedir. Böylece onun aylık geliri 90 liradan 84 liraya düşmektedir. İşçilerin gelirlerinin dörtte biri vergiye gitmektedir. 450 lira aylık alan işçi geliri vergiden sonra 338 liraya düşmektedir. Büyük çiftçiler, dar gelirli işçilerden daha az vergi ödemektedirler. 135 bin lira yıllık ortalama gelire sahip müteşebbisler ise ancak işçiler oranında vergi vermektedirler. Fakat müteşebbislere vergiden sonra 8540 lira, işçilere ise 338 lira aylık gelir kalmaktadır. Adalet zengininde daha yüksek, fakirin daha düşük oranda vergilendirilmesini gerektirirdi. Nitekim Prof. Enos, Kalkınma Planında gerektirdiği parayı bulmak, fakat aynı zamanda asgari bir vergi adaleti sağla-

mak için, orta ve büyük çiftçiler ile müteşebbislerin 5 milyar 300 milyon lira ek vergi ödemesi gerektiğini hesaplamıştır. Buna karşılık, işçi ve müstahdemlerin vergileri 831 milyon lira azaltılacaktır. Müteşebbisler 4 milyar 139 milyon, büyük çiftçiler 757 milyon, orta çiftçiler 425 milyon lira ek vergi ödemelidirler. Ne var ki, gidip aksiyondadır. Yeni vergi kanunları, zenginlerin vergisini azaltmış, fakirin vergisini arttırmıştır. 1965 Bütçe gerekçesinde belirtildiğine göre, 1956'da yüzde 59,5 olan vasatlı vergiler 1963'te toplam vergilerin yüzde 67,4'üne ulaşmıştır.

İŞÇİLERİN PAYI AZALYOR

Demek ki vergi sistemimiz de, gelir dağılımındaki adaletsizliği artırıcı yönde işlemektedir. Esasen işçilerimiz, milli gelir artışlarından tam faydalanamamaktadır. Kalkınma Planında belirtildiğine göre, milli gelir 1950 - 60 devresinde yüzde 38 oranında artmıştır. İşçilerin milli gelirden aldıkları payın ayni oranda kalması için, işçilerin gelirinin de yüzde 38 oranında artması gerektirdi. Oysa, işçi geliri daha az artmış, işçiler yüzde 10 oranında gelir kaybına uğramışlardır. Devlet Planlama Teşkilatının 1965 Programı da 1961 - 63 devresinde sigortalı işçi ücretlerinin yüzde 14,5 arttığını belirtmektedir. Bu devrede İstanbul Ticaret Odasının geçinme endeksi ise yüzde 15 yükselmiştir. Yani işçi ücretlerinde gerçek bir artış görülmüştür. Oysa, bu arada milli gelir bir miktar artmıştır.

Demek ki, Türkiye'de işçilerin ve diğer fakir sınıfların milli gelirden aldıkları pay sadece çok düşük seviyede kalmaktadır, ayrıca bu pay yandan sağla-

azalmaktadır. Gelir dağılımındaki bu git-tikçe artan adaletsizliğe karşı koymak için işçilerimizin güçlü sendikalar etrafında toplanmaları, grev ve toplu sözleşmeler yoluyla milli gelirden hakları olan payı talep etmeleri şarttır. İşçilerimiz, güçlü sendikalar kuramadıkça ve sendikalarına gönülden bağlanmadıkça durumlarını düzeltemezler. İşçi ancak sendika içinde bir kuvvettir.

BATIDA SENDİKA MÜCADELESİ

Yalnız burada bir nokta unutulmamalıdır. Batıda işçiler kuvvetli sendikalar etrafında toplanmışlar, grev mücadelesinden sonra işçilerin hayat seviyesini büyük ölçüde yükseltmişler, çalışma saatlerini azaltmışlardır. Ne var ki, Milletlerarası Çalışma Bürosunun uzun bir araştırmasının da ortaya koyduğu üzere, emekçilerin hayat seviyesi yükseltildiği halde, işçi ve diğer ücret gelirlerinin, milli gelirdeki payı 60 - 70 yıllık bir sürede değişmeden yüzde 60 oranında kalmıştır. Kâr, faiz, rant şeklindeki ücret dışı gelirler milli gelirdeki yüzde 40 paylarını, sendikaların güçlü savaşına rağmen muhafaza etmişlerdir. Buna sebep, üretim miktarını ve fiyatı ayarlama yetkisini elde tutan sermayedar sınıflar, işçilere tanımak zorunda kaldıkları ücret artışlarının bir kısmını, fiyatları yükselterek geri alabilmeleridir. Sermayedarlar, hiç bir zaman, milli gelirden aldıkları paylarının düşmesine razı göstermemiş, fiyatları değiştirerek durumlarını korumuşlardır. Fakat bu sözlerden sendika mücadelesinin faydasız olduğu anlamı çıkarılmamalıdır. Eğer sendikaların güçlü savaşına olmasaydı, Batıda işçi sınıfı bugünkü nispeten yüksek hayat seviyesine asla ulaşamazdı. Söylemek istediğimiz gelir dağılımındaki adaletsizliği düzeltme yolundaki sendika mücadelesinin bir noktaya kadar başarı sağlayabileceğidir. Gelir dağılımında işçiler yararına bir düzeltmeyi gerçekleştirmek için, işverenin üretim miktarını ve fiyatı tesbit yetkilerinin sınırlandırılması gerekmektedir. Bu da işçilerin, teşebbüslerin yönetim kurullarında temsilini ve işçilerin yönetim kurullarında çoğunluğu sağlamasını zaruri kılar. 440 sayılı kanunla bazı iktisadi devlet teşekküllerinin yönetim kurullarında bir işçi temsilcisinin bulunmasını kabul edilmiş, ekonomik alanda demokrasinin kurulması yolunda atılmış çok mütevazı bir ilk adımdır. Ekonomik alanda bugün mutlakiyet idaresi hâkimdir, ekonomik demokrasi, teşebbüslerin yönetiminde işçiler söz sahibi olduğu zaman gerçekleşecektir.

Bu durum, sendika mücadelesinin politik bir mücadele ile tamamlanması zarureti ortaya koymaktadır. Esasen hepimizin bildiği gibi, gelir dağılımını etkileyen kararların çoğu Parlâmentoda alınmaktadır. Eğer zengin çiftçiler ve müteşebbisler, gereken ölçüde vergilendirilmiyorsa, fakirler vergilendiriliyorsa buna sebep, zenginlerin Parlâmentoda fakirlerden çok daha iyi temsil edilmesidir. Eğer Parlâmentoda çoğunluk işçilerde olsaydı vergi kanunlarımız hiç şüphe edilmesin zengini değil, fakiri koruyacaktı. Son bir örnek bunu açıkça ortaya koymuş bulunmaktadır. Bildiğiniz gibi, Sosyal Sigortalar Kanununda yer alan bir maddede işçi Sigortalılarının vaktisiz tesislerdeki eczahanelerin kapatılması kararlaştırıldı. Böylece, işçiler, ilaçlarını dışardaki eczahanelerden alacaklar. İşçilerin paraları ile isteyen kurum da, eczacılara 30 - 40 milyon lira fazla para ödemek zorunda kalacak. Bu, tamamen haksız ve adaletsiz bir kanun maddesidir. Asgari 400 bin işçiyi temsil eden Türk - İş bu adaletsizliğe şiddetle karşı koydu. Öte yanda 1400 eczacı adına Eczacılar Birliği vardı. Parlâmento, 1400 eczacının haksız talebi ile 400 bin üyeli işçi teşekkülünün yerden göğe kadar haklı talebi arasında bir seçme yapmak zorundaydı. Davayı, tamamen haksız olmalarına rağmen eczacılar kazandı. Bu sebeple, sadece sendika mücadelesi dâvanın çözümlenmesine yetmez. İşçilerin, Parlâmentoda, Belediye Meclislerinde de çoğunluğu sağlama yolunda mücadele etmeleri zaruridir. Ama aynı mücadele, önce kuvvetli sendikalar kurulmadıkça ve işçi, «Sendika benim her şeyim» anlayışına ulaşmadıkça etkisiz kalmaya mahkûmdur. O halde, sosyal adaleti gerçekleştirmek amacıyla işçilerin ekonomik ve politik alanda birlikte yürütecekleri mücadelelerin ilk şartı, güçlü, bilinçli ve işçiyi kucağına alan sendikaların teşekkülüdür. İşçi, hayatının her safhasında sendikacının varlığını hissetmelidir. Sendikacı da işçinin gücünü her an yanında bulmalıdır.

Özlediğimiz ekonomik ve sosyal demokrasi, güçlü ve bilinçli bir sendikacılık hareketinin, ekonomik ve politik alanda girişeceği iki ayrı mücadelenin sonucunda doğacaktır.

Çok yazı yazan Parker ile yazmayı sever!

Parker 45

daha iyi yazmak için: PARKER SUPER Quink MÜREKKEBİ